

Молода Україна

ЖУРНАЛ УКРАЇНСЬКОЇ ДЕМОКРАТИЧНОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ XLVII

КВІТЕНЬ - ЧЕРВЕНЬ — 1998 — APRIL - JUNE

Ч. 441

ПЕРЕДАЙМО НАЩАДКАМ
НАШ СКАРБ - РІДНУ МОВУ

ISSN 0026-9042

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Канаді:

В. Yaremchenko,
28 Frontenac Rd.
London, Ontario

Ihor J. Lysyk,
885 Beaufort Ct.
Oshawa, Ont. L1G 7J7

Т. Boyko,
2582 Cornwall Dr.
Penticton, B.C. Y2A 6X3

В США:

Головний представник

Iw. Ivahnenko,
72 Feather Bed In.
Hopewell, N.J. 08525

Pawlo Prokopenko,
75 Kennedy Circle
Rochester, N.Y. 14609

W. Ponomarenko,
5802 Vandalia Ave. S.W.
Cleveland, Ohio 44144

МОЛОДА УКРАЇНА

MOLODA UKRAINA

Видає Центральний Комітет
Об'єднання Демократичної
Української Молоді

A Ukrainian Quarterly Magazine
Published by the Central Committee
of the Ukrainian Canadian Youth
Association -- ODUM

Голова ЦК В. ЛІЩИНА

Редагує колегія:

редактори — Л. Ліщина,
В. Родак, О. Харченко;
члени — Ю. Криволап, А. Лисий,
О. Пошиваник.

In USA -- Association of American
Youth of Ukrainian Descent.

President: V. Lishchyna

Адміністратор Зіна Корець
Тел. (416) 763-3422

Box 40, Postal Station "M"
Toronto, Ontario M6S 4T2

Це число підготувала Валентина Родак.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:

Річна передплата

У США, у Канаді і в Україні. 25.00 доларів

Ціна одного примірника: 6.00 дол.

В Австралії 17.00 дол. (австрал.)

Ціна одного примірника: 5.00 дол.

В Англії і Німеччині 18.00 дол. (америк.)

Ціна одного примірника: 5.00 дол.

В усіх інших країнах Європи 17.00 дол. (америк.)

Ціна одного примірника: 5.00 дол.

В усіх країнах Південної Америки 15.00 дол. (америк.)

Ціна одного примірника: 3.00 дол. (америк.)

Зазначене число після прізвища передплатника означає останнє число журналу, за яке заплачено передплату.

За зміну адреси просимо прислати поштові марки або інтернаціональні купони (International coupon) на суму 65 канадських центів.

Редакція не приймає матеріялів без підпису автора і застерігає за собою право скорочувати статті і правити мову, рукописів не повертає.

Статті підписані прізвищем або ініціалами автора не завжди відповідають поглядам редакції.

За зміст і мову оголошень редакція не відповідає.

Листування з редакцією та адміністрацією просимо слати на адресу:

MOLODA UKRAINA

Box 40, Postal Station "M", Toronto, Ontario, Canada, M6S 4T2

В ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ: Поезії — В. Сосюра, О. Дорошенко, В. Поліщар. Проза: М. Гавриш — Зцілитель нації; В. Родак — "Хто сказав, що ти, жінко, мала і безсила людина?!"; Б. Клід — Іван Коляска: шлях патріота; Л. Шанга — Майбутнє української культури в діаспорі; 27-ий Літературний конкурс СФУЖО; Р. Василенко — Життя в гримі й без; О. Сергієнко — Вийшла друком книга "Збірник УРДП-УДРП"; Д. Нитченко — Епістолярна спадщина Котляревського; А. Кокотюха — "Макдональдс" в українському кліматі; В. Марочкін — Остання качка; Р. Колісник — "Дев'яносто"!?. Сторінка Юного ОДУМ-у. Л. Ліщина — Св. п. Касян Ліщина.

НА ОБКЛАДИНЦІ: Ілюстрація Феодосія Гуменюка "Передаймо нащадкам наш скарб — рідну мову" — гасло СФУЖО 1997 року. Передрук з квартальника СФУЖО "Українка в світі", за що редакція щиро дякує ексекутиві СФУЖО. Спонзор обкладинки — Кредитова спілка "Будучність" (Торонто, Канада).

ВОЛОДИМИР СОСЮРА

ТИ ВОСКРЕСНЕШ, УКРАЇНО !

*Весняний сад, квітки барвисті,
Пісні пташині в вишині,
і ти у сляві і намисті,
подібна сонцю і весні.*

*А в небі радість журавлина,
і даль степів, мов крил розмах.
Моя кохана Україно,
такою ти в моїх очах.*

*Гвіздки твої пробрили руки,
на вітрі коси золоті,
а в чорнім небі — круки, круки...
то ти розп'ята на хресті.*

*Огні померкнули ласкаві
в твоїх очах. Кругом итики.
Втоптали чоботи криваві
твое намисто і квітки.*

*Та упаде удар огнистий,
упрах розсипляться итики,
ми підберем твоє намисто,
знов розцвітуть твої квітки.*

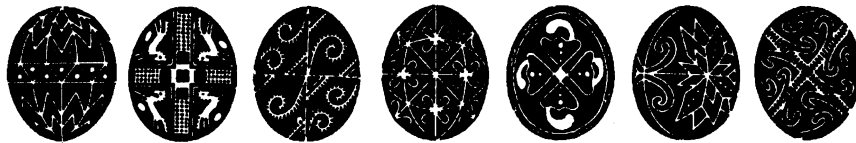
*Луна пісень кругом полине,
тебе ми знімемо з хреста,
і ти воскреснеш, Україно,
моя ти страднице свята !*

*
**

*Солов'їні далі, далі солов'їні...
Знов весна розквітла на моїй Вкраїні.
На гіллі рясному цвіт, немов сніжинки.
Знову серце б'ється молодо і дзвінко.
Я іду до гаю. Краю, ти мій краю,
кращого за тебе я в житті не знаю !
Кращого не знаю, далі мої сині,
як весну стрічати на моїй Вкраїні.
У росі фіялки, ріки у тумані...
В серці сяють очі, рідні і кохані...
В птичій щебетанні все кругом*

проснулось,

*і до мене знову молодість вернулась.
Я іду до гаю, і в блакить безкраю
серце моє лине й птицею співає
про весну чудесну на моїй Вкраїні...
Солов'їні далі, далі солов'їні !*

ХРИСТОС ВОСКРЕС !

З ВЕЛИКИМ СВЯТОМ ВОСКРЕСІННЯ ХРИСТОВОГО

сердечно вітаємо

всіх членів ОДУМ-у, Товариства Одумівських Приятелів, дописувачів, читачів і передплатників журналу "Молода Україна", симпатиків і прихильників ОДУМ-у та бажаємо всім радості, здоров'я і всього найкращого в житті й праці !

Центральний Комітет ОДУМ-у,
Головні Ради Старших Виховників ОДУМ-у та Головні Управи ТОП-у
в США і Канаді,
Дирекція корпорацій осель "Україна" і "Київ",

Редакція та адміністрація журналу "Молода Україна".

ОЛЕКСАНДЕР ДОРОШЕНКО

ДО УКРАЇНИ

Нездоланна, ніким не підкорена,
Споконвічна Вкраїно моя!
Ти богами слов'янськими створена —
Хліборобів квітуча земля.

Скільки раз ти палала пожежами,
Скільки раз катував тебе кат!
— Вороги опинились за межами,
Ти звільнилась від пут і від ґрат.

Не стидайся своєї убогости,
Головне — що ти вільна ізнов,
Що ніхто не лишить тебе гордості
І не буде точить з тебе кров.

Проклинаючи виродків вироки
І тамуючи біль тяжких ран,
Піднесешся ти велично, високо,
Як про це колись мріяв Богдан.

І не стане тоді милуватися
Дехто рівнем життєвим чужим —
Прийде час, коли будуть пишатися
Трударі громадянством твоїм.

Тим, хто кинув батьківській терени,
Я гадаю, пора починать
По гіллям родовідного дерева
Українські коріння шукать.

ТУГА ЗА УКРАЇНОЮ

Світлій пам'яті Т. Г. Шевченка присвячено

Я сумно дивлюся на хмарку пташину,
Ген, ген, пропливає у вирій вона —
Вона ще вернеться в північну країну,
Коли сюди прийде коротка весна.

Птахи вільнії, гордії, я вас благаю:
Передайте привіт Україні моїй!
Передайте мій вдячний поклін тому краю,
Де дитинство пройшло повне мрій і надій.

Що ж я не збираюсь — стою на припоні?
Весна моя, мабуть, давно вже пройшла.
Натруджені руки і сивії скроні —
То осінь моя навутиння сплела.

Птахи повернуться додому з чужини
В знаомі долини і поле, і ліс...
І я повернуся туди, Батьківщино,
Де я народився, де вчився і зріс.

БІЛА НІЧ

До відкриття пам'ятника Т. Г. Шевченкові
у С.-Петербурзі

Гонить хвилі Нева вдалині від Дніпра,
Некруті береги її в сивім граніті.
Біла ніч, Літній сад з візерунками ґрат —
Вони, дійсно, найкращі у цілому світі.

Придивляюсь, іду крізь юрбу гомінку
Серед див мармурових давнішого часу —
Десь у цьому саду, у тихенькім кутку
Стрів Сошенко колись молодого Тараса.

Обійшов сад ізнов, та тебе не знайшов —
Мабуть, сю ніч малюєш ти в іншому місці.
Тож, не дивно мені — твої очі ясні
Бачуть світлі тони в сутінковому місті.

В білу ніч я не сплю, все по місту ходжу —
Сподіваюсь тебе тут з мольбертом зустріти —
Твої творчі роки в Петербурзі пройшли,
Хоч ти рвався завжди в Україну летіти.

Ти, Тарасе, не вмер! Петербург, відтепер
Збереже його постать у бронзі відлиту —
У чужій стороні Кобзар словом палким
Надав приклад, як треба Вітчизну любити!

Із збірки віршів
"Не цурайтесь батьківської мови!"
Санкт-Петербург, 1996 р.

Олександр Васильович Дорошенко — поет, композитор, кандидат технічних наук, винахідник в галузі авіаційних двигунів. Після "Туги за Україною" це вже друга книжка українською мовою, з якої ми взяли ці поезії. (Ред.)

**БУДЬТЕ ГОРДИМИ
СВОГО
УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ!
ШАНУЙТЕ СВОЮ
МОВУ, КУЛЬТУРУ
і ЗВИЧАЇ!**

Микола ГАВРИШ

ЗЦІЛИТЕЛЬ НАЦІЇ

Доповідь "Зцілитель нації" була прочитана 8-го березня 1998 року в Торонто під час свята на пошану Т. Шевченка, влаштованого Братством св. Володимира.

Про Шевченка написані цілі бібліотеки. Йому присвячені тисячі статей, промов, рефератів. Та все ж ми не цілком збагнули цю надзвичайну людину.

Його змальовували по-різному. Називали поетом, генієм, пророком, борцем-революціонером, апостолом, страдником...

Кого-кого, а страдників нам ніколи не бракувало. Були вони й перед Шевченком, були й після нього. Згадаймо хоча б останнього кошового Січі запорозької — Кальнишевського та його 25 років у підземній келії на Соловках, чи мазепинців, яких ще цар Петро I нищив цілими родинами та вислав до Сибіру.

Але давайте спробуємо розглянути ставлення до Шевченка нашого народу, а не самих тільки політиків чи фахівців-дослідників.

Нехай кожен з нас запитає себе: за що ми любимо Шевченка? Ми побачимо, що в наш раціональний вік на це питання не можна дати логічної раціональної відповіді.

За те, що він добрий поет? Але непогані на свій час поети були й перед ним! (20-і — 40-і роки ХІХ століття) Левко Боровиковський, Амвросій Метлинський, Микола Костомаров та інші.

Може, ми любимо Шевченка за те, що він був добрий маляр? Та добрих малярів ми теж мали — Трутовського, Пимоненка, Манастирського, Красицького, Васильківського — назвати тільки кількох.

Можливо, за те, що він прагнув визволення України? Так, це правда! Тільки й тут ми можемо згадати Кирило-Методіївців та багатьох інших наших діячів, що постраждали за свої переконання. Серед них хоча б Павла Чубинського, автора слів до нашого національного гімну. Він теж відбував заслання в Архангельську.

Можна сказати, що Шевченко розповідав народові про його минулу славу, використовував народні мотиви для своїх балад. Але щось подібне робили всі наші поети-романтики.

Беззаперечно, він любив Україну. Але свій рідний край любили й перед ним і складали за нього свої голови тисячі й тисячі героїв...

Ми погоджуємося з часто висловлюваними

твердженнями, що Шевченко кликав народ до боротьби з пригноблувачами. Це — правда. Але погляньмо, як він це робив. Він не кидав полум'яних гасел про побудову незалежної, соборної, самостійної, суверенної України. І, як висловився інший поет, його сучасник, Шевченко говорив так, що в його вірші словам було тісно а думкам — просторо. Йому досить було сказати: "В своїй хаті своя правда і сила, і воля...". І це було таке зрозуміле... більш зрозуміле, ніж багато гучних фраз. Його заклик до змагання був лаконічний: "Борітеся — поборете !"

Зрештою він висловив своє кредо, своє "вірую", у його "Заповіті".

Усі перераховані питання продиктовані нашим інтелектом. Але, як ми бачимо, вони справді не пояснюють нам, чому ж ми таки любимо Шевченка. Доводиться погодитися з тим, що ми любимо й шануємо його за щось невловиме, чого не можна розпізнати самим тільки розумом.

Але це незбагненне безпомилково сприймалося народом.

І саме це містичне так промовляло до підсвідомого, до душі. І якимсь таємничим способом усе, сказане ним, залишалося в людині. Він бо промовляв безпосередньо до найсвятіших почуттів кожного.

Ще однією цікавою рисою, якої ми здебільшого не помічаємо, рисою, що великою мірою відрізняла Шевченка від багатьох інших поетів чи письменників, було те, що творчість його була незначна своєю кількістю. У цьому, звичайно, завинили всі ті обставини, що не давали поетові творити вільно, обставини, що спричинилися до його скорої смерті.

Адже він написав усього одну книжку! Але книжку, що навіки прославила його і зробила таким дорогим серцю цілого українського народу.

Принаймні два його сучасники, теж члени Кирило-Методіївського братства, теж по-своєму талановиті українські патріоти, теж поети, кількісно створили набагато більше. Звісно, існують різні видання. Доводилося бачити твори Пантелеймона Куліша у 9-х великих томах, а твори Миколи Костомарова нараховують кілька десятків томів, але народня пам'ять, народня свідомість не сприйняла їх так, як це вона зробила з "Кобзарем". Хоч Куліш, окрім поезій та прозових творів, переклав українською мовою значну частину Біблії, а Костомаров — у капітальних працях докладно описав

важливі чи трагічні епізоди в нашій історії, вони не залишили такого помітного сліду в народі.

Мітичний старогрецький Орфей, що своїм співом та грою на лірі зачаровував усе навколо, через століття знайшов своїх послідовників. Наші бандуристи чи кобзарі теж мали чаруючий вплив на оточення.

А Шевченко дуже скоро здобув собі епітет кобзаря !

Дні народження поетів відзначають у багатьох країнах. Особливо, звичайно, святкують "круглі" дати: 60-тиліття, століття тощо. Постає питання: чи багато згадок можна знайти про те, що в Німеччині широкий загальний відзначав, скажімо, 102 день народження Goethe. Такі ювілейні дні поетів відзначають переважно тільки в певних колах фахівці, знавці його поезії чи якісь спеціальні прихильники.

День же народження Шевченка з давніх-давен українці всіх рівнів — від інтелігенції і до селянства — відзначали й відзначають щорічно !

Цікаво, що саме неписьменні наші селяни, які не могли самі читати, навіть, якби в них були книжки, діставали уяву про Шевченка тільки слухаючи, як їм хтось читав його поезії. І ці люди змушені були покладатися виключно на власну пам'ять !

Чи існував будь-де феномен, який можна було спостерігати в Галичині 1914 року у століття з дня народження Шевченка? Там не було, мабуть, села, в якому люди, часто неписьменні, а часто в тяжких матеріальних умовах, не поставили б хоч маленького пам'ятника поетові !

Так, огляд галицької преси того року показує, що в багатьох місцевостях самі селяни, без жодних вказівок, самотужки, споруджували муровані постаменти, на яких встановлювали погруддя Шевченка.

А набагато раніше, у 5-у річницю смерти поета, 26 лютого 1866 р., концерт на його пошану, що давали віденські студенти-українці зібрав 300 душ присутніх. Львів, Дрогобич, Чернівці прислали телеграми.

1887 рік. 26-а річниця. Роковини Шевченка відзначають не тільки міста, такі як Львів, Чернівці чи Відень, але й Самбір, Бережани та села Видинів, Карлів. У Карлові на концерті 400 душ присутніх !

А наступного року — Львів, Дрогобич, Тереволь, Заліщики, Підгайці, село Завалів.

Галичина подана як приклад не даремно, бо там соціальні умови для цього були кращі, ніж на батьківщині поета — в тодішній царській Росії.

Та й в Україні, незважаючи на всі утиски, справа відзначення сотих роковин з дня наро-

дження Шевченка набула широкого розголосу: одна за одною посипалися урядові заборони святкування. Серед духовних ієрархів російської церкви були великі коливання: панахиди по Шевченкові то дозволялися, то знову заборонялися. У Києві царська поліція патрулювала вулиці й забороняла демонстрації. Могила поета в Каневі окупував загін озброєної жандармерії. Справа ця докотилася до Петербургу, де її обговорювали в Державній Думі у тривалих і широких дебатах.

Взагалі ця тема настільки цікава й широка, що їй слід було б присвятити окремий час. А зараз досить сказати, що відзначення пам'яті поета сколихнуло цілу велику імперію.

Що ж то мусив бути за поет, коли його відзначення країною та ще й народом, яких тримали на колоніальному рівні, могло викликати такі заворушення? І це — 53 роки після його смерти !

Запитаймо себе: хіба наш сільський люд тих часів чи той самий галицький селянин аж настільки розумілися на тонкощах поезії, щоб належно оцінити Шевченка як поета?

Отже, чому саме навколо Шевченка народ створив побожність, що межує із поклонінням перед святим?

Що заставляло наших сільських бабусь прикрашати вишитими рушниками портрет Шевченка, подібно до того як вони прикрашали ікону?

Чому серед молоді були такі, що виучували напам'ять цілий "Кобзар"?

І, нарешті: що спонукувало наших астронавтів брати з собою у космос цю книжку? Адже ми довідуємося, що після Павла Поповича, найостанніший член залоги космічного корабля "Колумбія", Леонід Каденюк, між іншими національними сим-

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ

WEST ARKA

BOOK & GIFT STORE

ОЛЬГА І АНДРІЙ ЧОРНІЙ

і син АНДРІЙ — власники

- Книжки, журнали, газети, пластинки, машини до писання.
- Різьба, бандури, вишивки, полотна і нитки до вишивання.
- Обруси і полотна з українськими vzorami в гуртовій і подрібній продажі.
- Біжутерія, кераміка і кришталі.
- Висилка пачок до всіх країн.

"АРКА ЗАХІД"

2282 Bloor St.W. Toronto, Ontario M6S 1N9

Tel. (416) 762-8751

волами, взяв і портрет Шевченка, і "Кобзар".

Багато народів мали своїх великих поетів. Але в, скажімо, англійському побуті ніде не можна знайти поняття "Father William Shakespeare", а тим більше "Father William". Росіяни не називають їхнього Пушкіна "Отец Александр" чи поляки "Ojciec Adam Mickiewicz". А в українців поняття Батько-Тарас виникло ще за життя поета. У всякому разі, Григорій Честахівський уже в травні 1861 року розповідає про похорон Батька-Тараса. Літератор Симонов, якому ми завдячуємо чи не найкращий збірник народніх приказок, уживає таку інтимно-шанобливу форму в 1864 році.

У душі кожного народу, а особливо слов'ян, це слово сягає самих глибин людини, її роду, походження, віри.

Саме ж слово "батько" чи "вітець" завжди було сповнене спеціальним змістом. Від нього походять такі глибоко символічні поняття; як "Батьківщина" або "Вітчизна". У римлян вираз "ad patres" означав не тільки смерть, кінець життя, а й повернення до батьків. Інші похідні від "батько" — це патріарх, папа та інші. Взагалі, особливо в старій Україні, це слово означало найвищий ступінь пошани.

Вираз "Батько-Тарас" згодом став на один символічний рівень з "Мати-Україна".

Отже: Тарас — батько, Україна — мати, а ми — діти.

Ось як наша найбільша поетеса Леся Українка, пишучи 110 років тому, підсумувала почуття народу:

*Вмер батько наш !
Та й покинув нас !
Ох і смутний настав час !*

А далі...

*Батечку ж наш !
Та вернись до нас !
Як без тебе в світі жити Україні
При лихій годині?
Вирядили ми свого батенька
в далеку дорогу,
А за нього Україна-ненька
помолиться Богу.*

Слід взяти до уваги той великої ваги факт, що народ наш ще здавна свідомо чи підсвідомо дуже часто не довіряв представникам чужої йому офіційної російської церкви. Про це свідчать численні жарти і народні прислів'я, у яких російські священники часто показані в непривабливому для них світлі.

До всього, ті, хто мусили б нести народів християнську науку, себто священники, промовля-

ли до віруючих незрозумілою їм мовою: слов'янською чи російською. Зрозуміло, що сказане не могло по-справжньому доходити до свідомости, до душі слухачів.

Але внутрішнє єство людини потребує віри й не може без неї жити.

Тому, замість таких чужих йому служителів релігії, українець часто інстинктивно обирав своїм посередником між ним і Богом того, кому він довіряв, кого любив, розумів і шанував.

Певним є одне: навколо великого поета зовсім спонтанно виник цілий культ, створений самим народом. І культ цей, подібно до більшости культів існував паралельно з християнським віруванням. Віра в Бога і віра в те, що Шевченко був свого роду посередником між людиною і Вищою Силою співіснували, не заважаючи одна одній. Бо культ — це не віра. Він міг стояти поруч з вірою, але не заступав її.

Шевченкова поезія, ніби магічним способом, часто робила до тих пір байдужих людей національно-свідомими. Ми читаємо в життєписах кількох наших письменників, які з молодих літ виховувалися в російській школі на зразках російської літератури, що саме Шевченків "Кобзар" вперше навернув їх до українства.

Цілий народ вперше знайшов собі справжнього заступника, порадника й посередника між ним і Богом. Сталося це саме в один з найчорніших періодів в історії України.

Бо століття чужого панування, спочатку польського, а потім російського, скалічили народ, відібрали в нього ініціативу, зробили його аморфною сірою масою, зробили його духово хворим. Щоб не загинути, він потребував духового зцілення. Провидіння послало народові зцілителя.

Є лікарі, а є зцілителі.

Слово "зцілитель" має в собі виразний елемент надприродного. Зцілення відбувається без ліків чи втручання хірурга. Ісус не лікував хворих і немічних — Він їх зціляв !

Шевченко ж зціляв народню духовість теж надприродними, знаними тільки йому одному засобами, таємничими, недоступними іншим. Його не можна було до кінця збагнути самим розумом, а тільки відчутти серцем. І народ це зробив !

У Шевченкові наш народ бачив Божого обранця, що своїм прикладом, життям, творчістю ніс йому слово — "Таке чисте та правдиве, як Господа слово..." Він говорив за них, отих "рабів німих". З його вуст лунало: "І возвеличу їх...", "І на сторожі біля них поставлю Слово..."

В історії людства кожна згуртована група суспільства, яка, в залежності від щабля історичного розвитку, на якому вона перебувала, звалася ро-

дом, племенем чи народом, мала своїх духових дорадників. У греків це були оракули, у первісних народів Сибіру, цілої Америки, Африки, Океанії — своєрідні жерці, шамани, посередники між ними та їхніми богами. Такі народні лікарі-дорадники, якщо їх можна так назвати, протидіяли злим впливам та намірам інших, відвертали біду та зціляли тих, хто страждав. Найчастіше вони робили це магічними засобами: молитвами, замовляннями, звертаннями до Вищої Сили.

Характерно, що такі зцілителі існували, перш за все, у недержавних утвореннях, а українців на той час російські царі зробили саме недержавним народом, позбавивши його усіх атрибутів колись такого багатого самостійного життя.

Зрозуміло, що особливо важливі для народу зцілителі були в тяжкий критичний для нього час. Шевченкові слова були тією "цілющою водою", якої прагнув закріпачений, знесилений люд. Цей люд підносив свого захисника до рівня легендарного героя з надприродними силами, посланого Богом захисника покривджених, знедолених. У очах народу він був безсмертний.

За поширеними в деяких місцевостях віруваннями, Шевченко справді не вмер, а в його труні

були поховані тільки папери, яких боялися пани.

Народ не зробив з нього святого чи чудотворця, не пов'язав Шевченка з релігією. У свідомості багатьох йому було відведене місце доброго чарівника, що може робити все, місце характерника.

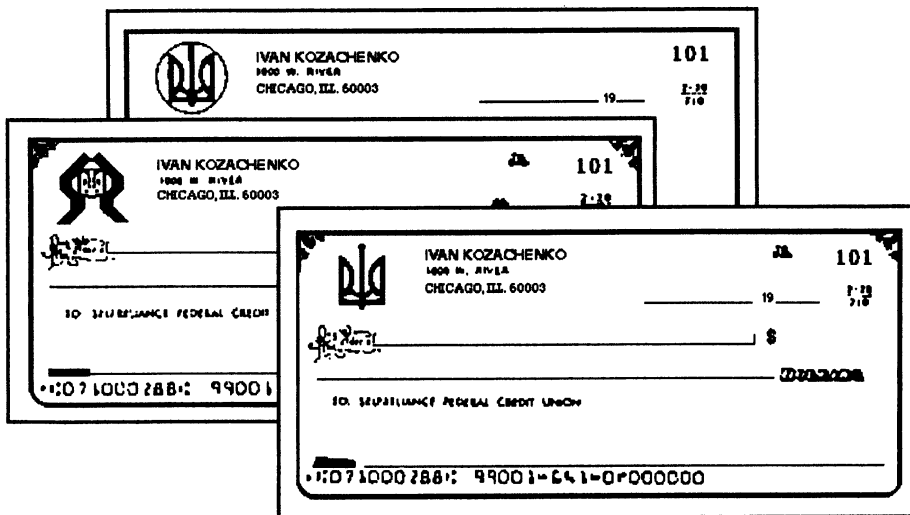
Уява людей доходила до того, що Шевченкова могила в Каневі не раз вважалася тим святим місцем, що лікувало людей від хвороб, особливо від пропасниці!

Може, саме через це наш народ у Шевченкові бачив не тільки свого героя, страдника, борця й поета, а також і захисника чи волхва-оракула, що уособлював зв'язок між Вищою Силою і людиною.

Можливо, що саме в цьому й лежить відповідь на запитання, чому ми так шануємо і любимо Шевченка.

"УКРАЇНСЬКІ ЧЕКИ"

**УКРАЇНСЬКІ ЧЕКИ
(ДРЕФТИ) та інші чеки
МОЖНА ДІСТАТИ
В УКРАЇНСЬКИХ
КРЕДИТОВИХ
КООПЕРАТИВАХ.**

**КООПЕРАТИВНІ ЧЕКОВІ
КОНТА Є КРАЩІ
ЯК ЗВИЧАЙНІ ЧЕКИ.**

Українська

Федеральна Кооперативна Каса

"Самопоміч"

Selfreliance

Ukrainian Federal Credit Union

2351 W. Chicago Ave.

Chicago, Ill. 60622

Tel.: (312) 489-0520

- Трансакції є безкоштовні.
- Не вимагаємо мінімального сальда на конті.
- Перших 150 дрефтів даром, при відкритті нового дрефт конта.
- Заробляють дивиденду.
- Дрефти мають копії.

Валентина РОДАК

"ХТО СКАЗАВ, ЩО ТИ, ЖІНКО, МАЛА І БЕЗСИЛА ЛЮДИНА ?!"

(Світлана Кузьменко)

Слово прочитане 15-го лютого 1998 року під час свята Героїнь, влаштованого торонтським відділом Комітету Українок Канади.

Промовляти на тему жінок-героїнь ХХ-го століття — жінок відважних, самовідданих і хоробрих та згадувати їхній вклад у державотворення України не так легко, бо тема ця дуже широка. Нам відомі імена багатьох героїнь-патріоток; вони назавжди вписані в історію національно-визвольної боротьби українського народу. Згадаймо принаймні чотирьох з них: 19-тилітню Віру Бабенко, закатовану більшовиками 1921-го року; Ольгу Басараб, замучену у польській в'язниці на 34-ому році життя, 1924-го року; Олену Телігу, яку гестапо розстріляло в Києві, разом з чоловіком Михайлом, 1942-го року. Їй було 35 років. Згадаймо й найстаршу з них — Людмилу Старицьку-Черняхівську, заарештовану на 62-ому році життя у зв'язку з процесом СВУ в Харкові, а 1941-го року розстріляну агентами НКВД разом із сестрою Оксаною Стешенко. За іншою версією Людмила Старицька-Черняхівська померла в поїзді, коли її везли на заслання в Казахстан. Очевидець розповідав, що тіло письменниці викинули з вагону конвоїри.

А скільки ще невідомих нам імен?

До жінок-героїнь зараховуємо не тільки тих, які віддали своє життя за волю і державність України, а й тих, які в складному процесі державотворення ревно працювали на громадсько-політичній та суспільній ниві, а також і тих, які вклали свій труд у науково-культурній ділянці, для того, щоб утвердити національну культуру українського народу.

Не сміємо забувати і мужніх жінок-учасниць національно-визвольної боротьби 40-их та 50-их років в Українській Повстанській Армії, жінок-політв'язнів, які страждали по в'язницях і сибірських пустелях в концтаборах советського ГУ-ЛАГ-у, репресованих жінок та тих 500 українок, учасниць повстання в Кінгірі, яких розчавили танками 1954-го року. Всі вони дали ще один доказ героїзму і мужності української жінки. Так постало, на заклик Світової Федерації Українських Жіночих Організацій, свято Героїнь, щоб вшанувати відомих і безіменних жінок, жінок-патріоток, жінок-героїнь.

І як на часі звучать слова із вірша "Жінка" торонтської письменниці:

*"Ти потиху несла у притулки
безрідних дітей;
В шпиталі, де на кожному
кроці тривога.
Коли іскру надії несла
до нещасних людей —
Може, Ти післанцем була
в час той від самого Бога.
А коли треба стати було
до святої борні —
Боронити-відстояти честь
Батьківщини —
Ти змогла з наймужнішим
дотримати крок нарівні.
Хто сказав, що Ти, жінко,
мала і безсила людина?!"*

Ні, вона не мала і не безсила, а смілива і мужня !

А з віддалі часу із закликком звертається до нас і Людмила Старицька-Черняхівська — письменниця і громадська діячка:

"...Жінко, ти — світло правди й добра! В твоїх руках рятунок всього народу. Не зїхати і плакати, а вставати за правду й добро і підняти за неї синів і чоловіків своїх..."

Ще одну сторінку в новітній історії українських жінок відкривають Світова війна 1914–1918 років та доба Визвольних змагань. Жінки організують шпиталі на власні кошти і там працюють як лікарі, сестри, обслуговуючий персонал. Слід відмітити діяльність Лідії Шульгиної, Наталії Дорошенко, Зінаїди Мірної, Людмили Драгоманової та Людмили Старицької-Черняхівської. В Західній Україні жінки почали вступати до армії як вояки легіону Українських Січових Стрільців, яких прославив у своєму вірші-пісні "Стрілецький марш" поет Осип Маковей:

*"Хто ж то там іде і перед веде?
Диво! Се наші дівчата!
Личко, як мак! Кругом козак,
Душа стрілецька завзята."*

Згадаймо хоч кілька з них: Олену Степанівну, Павлину Михайлишин, Софію Галечко та Ганну

Дмитерко-Ратичеву.

Під час Визвольних змагань багато жінок брало участь в армії УНР як зв'язкові та звичайні вояки, як наприклад, Галя Мазуренко, яка брала участь у діючій Армії Української Народної Республіки як козак і як зв'язкова між повстанцями та регулярною Армією УНР. Галя Мазуренко була козаком III-ої Дивізії й ходила в Зимовий Похід, за що дістала орден Залізного Хреста. Пізніше, коли почалася боротьба проти більшовиків, жінки брали участь в повстанських загонах. Серед них слід відмітити Віру Бабенко.

*"До Центру Державного Віра ходила, —
Вона ж зв'язкова щонайкраща була...
Та сила ворожа повстанців розбила,
Недобитків — люта! — в полон узяла..."*

*На Ново-Дворянській в старім Січеславі
Була там модерна "советська" тюрма,
І там, у підніллі, катюги криваві
Її мордували разом з усіма..."*

*Павло Степ.
Уривок з вірша "Віра Бабенко".*

В березні 1917-го року, коли в Києві було засновано Центральну Раду на чолі з Михайлом Грушевським, то до Комітету Центральної Ради, так званої Малої Ради, увійшло і кілька жінок: Валерія О'Коннор-Вілінська, Зінаїда Мірна та Людмила Старипька-Черняхівська. Ще вісім жінок ввійшли до Центральної Ради, між ними Софія Русова — педагог і громадський діяч, одна з піонерок українського жіночого руху.

Ці жінки виявили велику енергію, особливо у підготовці до Першого Національного (всеукраїнського) Конгресу, який відбувся в квітні 1917-го року з участю 900 делегатів. До почесної президії Конгресу запрошено Марію Грінченко, дружину письменника й громадського діяча Бориса Грінченка. Це подружжя було одним з головних організаторів Київської "Просвіти" ще 1906-го року. Цікаво, що між публікаціями "Просвіти" була і книжечка "Про Канаду, — яка це земля і як у їй живуть люде". Ось кілька слів про Марію Грінченко журналістки Ірени Книш.

"Хоч неукраїнського роду, Марія Грінченко (псевдо Загірня) проїнялася любов'ю до народу, серед якого зросла, і віддала для нього всі сили. Перейшла найтяжчі переслідування московської влади, продовжувала свою працю вже й за большевицького режиму й ні разу не зійшла з обраного шляху... Без її допомоги, казав Грінченко, ніколи не побачив би світу великий словник української мови, над яким працював він усе своє життя. Коли чоловік її

відкривайте
**КОНТО
СОВИ**

Кредитова Спілка "СОЮЗ" радо пропонує Вам відкрити конто для дітей — Конто Сови "Симон". Це конто дасть можливість Вашим дітям навчитися ігровим шляхом урядити грошми. Конто Сови призначене для дітей до 12 років і надає їм такі спеціальні зручності та послуги:

- * ошадну книжку сови Симон
- * членську картку Конта Сови
- * величину уділів лише 10 доларів
- * подарунки, конкурси
- * термінові вклади на суму лише у 100 доларів
- * річну виписку про ріст заощаджень

Коли заповніте першу сторінку Вашої книжки сови Симон, Ви одержите м'яку забавку — сову Симон!

So-USE CREDIT UNION

TORONTO	(416) 763-5575
MISSISSAUGA	(905) 568-9890
OSHAWA	(905) 432-2161
So-USE VOICE	(416) 760-9940

НОВЕ УКРАЇНСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО

Ігоря Лисики

The Solid Oak Co.

Kitchen Cabinets -- finished -- unfinished

Oak furniture

848 Simcoe St. South, Unit 2, Oshawa, Ont. L1H 4K8

Tel: 416 -- 434-7204

Res: 576-9779

та єдина дочка померли від сухот, залишилася сама і жила далі тільки для праці. Після революції Київський відділ Академії наук призначив її постійним членом Комісії Словника української живої мови, яку вона, хоч неукраїнського походження, чудово знала, і над тією працею провела вона останні роки свого життя. Другий том словника присвячений її пам'яті."

"ХТО СКАЗАВ, ЩО ТИ, ЖІНКО, МАЛА І БЕЗСИЛА ЛЮДИНА ?!"

Ще треба згадати, що жінки працювали й за гетьманського урядування: Людмила Старицька-Черняхівська у відділі Мистецтва та освіти, а Софія Русова в міністерстві Народної освіти. Цікавий епізод, що свідчить про МУЖНІСТЬ і ВІДВАЖНІСТЬ цих двох жінок розповідає д-р Михайло Шкільник у книжці "Україна у боротьбі за державність", у розділі "Авдієнція у гетьмана України".

"Першою промовляла рівним, певним, милозвучним голосом і гарною формою Старицька-Черняхівська. Вона обговорювала відносини по міністерствах, підкреслювала, що скорим темпом переводиться русифікація державних установ. Українців-урядовців, навіть фахових і ділових, звільняють з праці, не подаючи навіть причин звільнення. Крайці місця дають чужинцям, які не вміють ані говорити ані писати по-українському та не тільки не хочуть учитись української мови, але ще і її висміюють, як мову хахлів. Пануючою мовою в урядових установах починає бути російська мова. Деякі міністри розпорядженнями в міністерствах скасували цілком урядову українську мову та завели виключно російську.

Друга бесідниця Софія Русова зі зворушенням почала про речі, про які ми самі не знали та які нас до глибини потрясли, між ними про те, що "нова адміністрація закриває українські інституції: "Просвіти", кооперативи, клуби, артистичні гуртки. Свідомих і діяльних українців під закидом комунізму тримають по тюрмах, знущаються і тортурують їх, а часто вбивають або віддають на розстріл німецьким військовим відділам — як большевицьких агентів.

Промова Русової була виголошена з незвичайною щирістю і переконливістю та не могла не зробити потрясаючого враження на нас, усіх делегатів."

З громадсько-політичною діяльністю окремих

жінок виникає потреба їхньої організованої діяльності для ширшої успішної роботи, внаслідок чого 1917-го року в Києві засновано Український Жіночий Союз, а у Львові — Союз Українок. Два роки пізніше засновано в Кам'янці-Подільському Союз Українок Наддніпрянщини, Галичини та Буковини. Перший Жіночий Конгрес відбувся в Станиславові 1934-го року.

Я не буду входити в широку і багатогранну діяльність цих організацій, підкреслю тільки те, що їхні члени, такі як Ганна Чикаленко-Келлер, Олена Кисілевська, Константина Малицька, Марія Волосевич та інші багато спричинились до розвитку культури, мистецтва, піднесення освіти та національної свідомості серед українського жіноцтва, і гідно репрезентували свої організації на міжнародних жіночих конгресах та з'їздах, які наприклад, влаштувала Міжнародня Жіноча Ліга Миру і Свободи. На конгресах українські делегатки інформували світ про стан на українських землях під Польщею та під Советами, про "пацифікацію", голод, процес СВУ тощо.

При цій Лізі створилася Українська Національна Секція і між членами управи (осідок управи якої та Секції були у Відні) була Надія Суровцова, яка у своїх спогадах пише наступне:

"З помітних людей у Відні я зустрічала усіх діячів-галичан, там же познайомилася особисто з Оленою Степанівною, славнозвісною січовичкою, та Ольгою Басараб, учителькою з Галичини, що незабаром повернулася до краю, де її було закатовано у польській в'язниці. Її смерть викликала загальне обурення, а ми, жіноцтво, долучили своїх старань, і протести жінок усього світу разом з демонстраціями українців усіх країн супроводили цю трагічну подію.

Крім мене, до численної української делегації (Ліга Миру і Свободи скликала у Відні свій конгрес тридцяти двох країн) належали: Мілена Лисяк (член сойму), Залізник, Левицька, письменниця О'Коннор-Вілінська, Галаган, Лоська, Кононенко, Безкровна (з Кубані), буковинка Табакар, Оксана Лотоцька — княгиня Токаревська та Марійка Донцова, дружина відомого політичного діяча Дмитра Донцова. Більшість цих жінок були дружинами УНР-івських послів до різних країн, — і не скажу, що всі вони поділяли принципи організації, до якої намагалися увійти, аби тільки Україна була представлена в кожній міжнародній організації. Правда, це торкалося не в меншій мірі, скажемо, і делегації Польщі.

Поляки навезли силу агітаційних видань

чужими мовами, розклали їх на столах вестибюля, і наші зажурилися, бо самі мали тільки трошки жалюгідних листівок. Але українська винахідливість урятувала становище: були мобілізовані наші студентки, і до польських столів весь час підходили пані і з великим зацікавленням розбирали їхню літературу. Не треба казати, що вони її не читали. Таким чином польська войовнича пропаганда була мирним способом паралізована. Конгрес справив чудесне враження великою кількістю представлених націй".

Надія Суровцова, родом з Умані, громадська діячка, історик, перекладач. Вона працювала в Центральній Раді, а під час гетьманщини — в секретаріаті Міністерства закордонних справ. Під час голоду в Україні в 20-их роках вона — заступник Грушевського в організації допомоги голодуючим. Після подорожей по Європі, США і Канаді повертається в Україну. 1927-го року заарештована, без суду ув'язнена і відправлена на заслання, де перебувала 27 років (до 1954-го). Репресована в 70-их роках за здогадну участь у русі опору. Померла на 89-му році життя.

Багато горя принесла Україні німецько-советська війна, і зі спогадів Галини В'юн "Під знаком Червоного Хреста в Полтаві 1941-42 рр." довідуємось про широку діяльність жіноцтва в Товаристві Українського Червоного Хреста: допомога полоненим, сиротам і вдовам знищених советською владою українських культурних діячів, письменників, науковців, колишніх членів СВУ та інших. Галина В'юн була однією з організаторів і головою Товариства Українського Червоного Хреста в Полтаві.

Кілька слів про рух опору, що його популярно називаємо "дисидентством", словами письменниці Ганни Черінь: *"Оскільки про революційний виступ проти советської влади не могло бути й мови, молодь 60-их років вирішила, щоб оминати національне самовбивство, боронитись легальним шляхом: добиватися прав, задекларованих конституціями ССРСР і УССР, боротись за збереження й розвиток української мови, літератури, мистецтва, а також за підвищення економічного потенціалу України та її матеріального рівня".*

До учасників цього руху зараховуємо Ліну Костенко та Аллу Горську: "Людину, на яку можна покластися як на самого себе, навіть більше, ніж на себе", говорив про Аллу Горську Євген Сверстюк. 28-го листопада 1970-го року, Аллу Горську було підступно забито. До цих двох мужніх жінок додамо ще декілька: Оксану Мешко, Стефанію Шабатуру, Ірину Сенік, Ірину Кали-

нець та Надію Світличну і Ніну Караванську.

"ХТО СКАЗАВ, ЩО ТИ, ЖІНКО, МАЛА І БЕЗСИЛА ЛЮДИНА ?!"

І тут хочу розказати вам, про мою цікаву зустріч в Києві в 1992-ім році під час Першого Всеукраїнського Форуму Українців.

Поспішаючи в залю нарад, я помітила літню жінку у прекрасній вишитій суконці. Я не могла пройти, не сказавши їй комплімент. Знайомимось. Довідуюсь, що Ольга Михайличенко одна з багатьох колись репресованих жінок. Обмінюємось адресами. Фотографуємось. На прощання вона дарує мені книжку "Зона — Громадський та літературний часопис Всеукраїнського товариства репресованих" і підписує її — "посестрі по духу". Із цієї книжки читаю короткий спогад Ольги Михайличенко:

"...Жахливий факт — зустріч у слідчій тюрмі на київській вулиці Рози Люксембург з монахинєю, яка була ігуменею Лебединського монастиря. Я два місяці була з нею в одній камері. Допити були жахливі... Цю стару жінку били, і після кожного допиту я їй допомагала змінювати білизну. Тримали її навмисне в одній камері зі мною, щоб я побачила, які "строгіє мери" чекають і на мене. Коли мене перевели до Лук'янівської тюрми, вона залишилася ще там — на страшних тортурах. Прощаючись зі мною, вона мене перехрестила і сказала: "Дитино, хай тебе Бог благословить і захистить від тираній. Щоб завше в твоїй душі, серці і розумі був Бог і Віра."

...Так, це страшні були часи, але ж "ми, українці, є вічні оптимісти, завжди в найтяжчих ситуаціях віримо в перемогу правди і справедливості. Надія на краще майбутнє рятує нас від загибелі".

Але життя іде, й ці розповіді про трагічне життя героїнь дають нам глибоку віру в світле майбутнє та певність: **"ніщо не піде і не пішло марно"**.

Шановні присутні! Я намагалася представити вам загальну картину праці деяких наших українських нескорених жінок та їх вклад у державотворення України. Сьогодні, в незалежній Україні, з відновленням діяльності жіночих організацій, на плечах жіноцтва, після 70-ти років національного і морального знущання, лежить нелегкий обов'язок — виховати нове національно-свідоме молоде українське покоління.

Богдан КЛІД

ІВАН КОЛЯСКА: ШЛЯХ ПАТРІОТА

20-го жовтня 1997 р. у Києві помер відомий письменник та освітній діяч, працівник на ниві українського відродження Іван Коляска. Його поховано 22-го жовтня у селі Хотів, Києво-Святошинського району на Київщині.

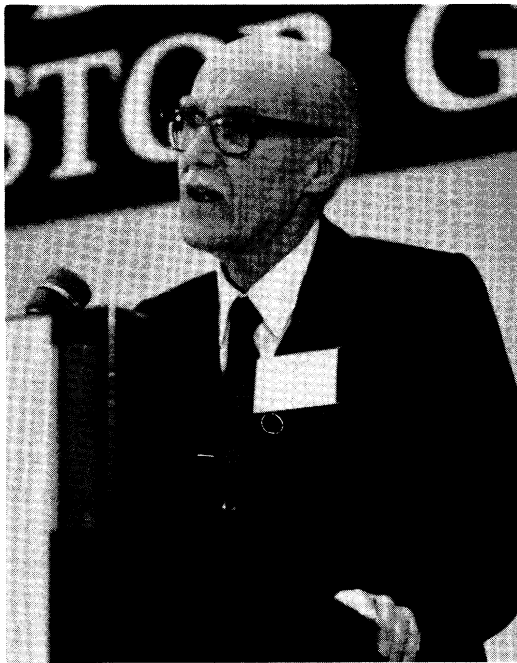
Іван Коляска прожив довге і помітне життя. Народжений у гірничому містечку Кобалт у північному Онтаріо 5-го жовтня 1915 р., він, як і багато молоді того часу, мандрував товарними поїздами у пошуках праці під час Великої Депресії. Як і в багатьох інших представників цього покоління, юнацький досвід виробив у І. Коляски радикальний світогляд: він став марксистом і вступив до Комуністичної партії Канади.

Після війни Іван Коляска навчався в університетах Саскачевану та Манітоби й дістав звання магістра від Торонтського університету в 1950 році. Згодом він викладав у школах Манітоби та Онтаріо.

У 1963 році прокомуністичне Товариство об'єднаних українців Канади (ТОУК) відправило І. Коляску в Україну навчатись у Вищій партійній школі Центрального Комітету Комуністичної партії України¹. Там його ілюзії щодо Радянського Союзу розвіялися: він зрозумів, що це зовсім не "держава трудящих" і усвідомив руйнівний вплив русифікації на українську мову і культуру.

Немолодій людині, звичайно, важко докорінно змінювати переконання, а тим більше чесно і відверто визнавати свої помилки. І все ж Іван Коляска зробив саме це. Ще в Україні він дізнався про рух дисидентів і невдовзі особисто заприятелював з представниками молоді української інтелігенції, так званими "шестидесятниками". Він також почав збирати інформації про політику русифікації в Україні. Коли радянська влада дізналася, що І. Коляска надсилає ці інформації за кордон, його було ув'язнено і допитувано на протязі кількох тижнів. У 1965 році його вислали з України.

У Канаді Іван Коляска зужив зібрані матеріали для написання двох книг. Перша з них, "Education in Soviet Ukraine: A Study in Discrimination and

Russification" (Торонто, 1968 р.)², зробила сильне враження на читачів у Канаді та цілому світі, включно з академічною публікою. Друга, під назвою "Two Years in Soviet Ukraine: A Canadian's Personal Account of Russian Oppression and the Growing Opposition" (Торонто, 1970 р.), подає цінні спогади про Хрущовську відлигу в Україні та діяльність шестидесятників. Хоч І. Коляска видав свою першу книгу вже після того, як йому виповнилося п'ятдесят років, після неї він написав, уклав, переклав або відредагував ще вісім книг. У них Іван Коляска

зробив важливий внесок у наше розуміння радянської системи, особливо стосовно придушення української мови та культури. Він також розробляв історію українців в Канаді, з якої видав дві книги: "The Shattered Illusion: The History of Ukrainian Pro-Communist Organizations in Canada" (Торонто, 1979 р.) та "Prophets and Proletarians: Documents on the Rise and Decline of Ukrainian Communism in Canada" (Едмонтон, 1990 р.). Остання книга вийшла у видавництві Канадського Інституту Українських Студій (КІУС-у).

Здобутки Івана Коляски, як автора були помітними. Та понад це він був не просто об'єктивним дослідником, але людиною, яка присвятила себе громадській праці. Він часто виступав з доповідями про справжнє обличчя Радянського Союзу перед широкою публікою. Він брав активну участь в українському громадському та релігійному житті, зокрема як член Товариства Українців-Самостійників. Велике значення мала його праця з підтримки відродження України протягом останнього десятиліття. У 1990 році він разом з двома українськими родинами в Британській Колумбії заснував Фундацію Розвитку Науки в Україні при КІУС-і. Прибуток з капіталу фундації оплачує стажування науковців та фахівців з України в Канаді. Хоч Іван Коляска був на початку 1990-их років вже людиною похилого віку і не при доброму здоров'ї, він невтомно збирав гроші на фундацію, яка, головню завдяки йому, стала одним з найбільших вічних фондів КІУС-у.

Останніми роками І. Коляска зосередив свої зусилля на підтримку Української республіканської партії і, зокрема, на збиранні грошей на видавниче обладнання для обласних організацій партії³. Кілька років він перебував в Україні цілими місяцями, а потім вирішив провести там решту свого життя, працюючи для Української республіканської партії. Останнім часом Іван Коляска жив з родиною Лук'яненків у селі Хотів коло Києва. (Левко Лук'яненко широко відомий як колишній дисидент, перший лідер Республіканської партії та перший посол України в Канаді у 1992–1994 рр.)

Незважаючи на всі свої здобутки, Іван Коляска був скромною людиною. Його не вистачає всім, хто знав його⁴.

¹ Передмова до книжки "Освіта в Радянській Україні"

Хоч я народився в Канаді, але Україна — рідний край моїх батьків — завжди мене притягала й чарувала. Пильне читання радянських видань переконало мене, що Україна, вільна республіка у добровільному союзі, втішається якнайширшою свободою для розвитку своєї мови, культури і звичаїв.

У 1963 році прийшла нагода, якої я чекав чимало років: можливість учитися в Україні. У серпні того року я виїхав до Києва з надією ознайомитись із країною моїх предків, пізнати її виховну систему, яку я вважав кращою від канадської, і продовжувати вивчення української мови, літератури та історії у славному Шевченківському університеті.

Я прибув до Києва з початком вересня у великому душевному піднесенні...

Незабаром різні аспекти життя в Україні почали мене глибоко турбувати, зокрема факт, що всюди панувала російська мова. Партійна пропаганда, що самі неросіяни бажали злиття всіх мов в одну, виявилася непереконаливою. Щоденний досвід суперечив офіційним виясненням: всюди в Києві були докази тиску з метою накинути російську мову. До того долучились і мої особисті спостереження та переживання. Багато росіян, з якими я стикався, виявили одверте презирство, тому що я розмовляв українською мовою. Інколи бували навіть образи. Поволі з болем прийшло усвідомлення, що те, що я підтримував, як зразок справедливості, в дійсності було найгіршим зразком національного гноблення. Зудар із правдою стурбував і пригнобив мене аж до захворіння.

Згодом, поволі, як ясні, теплі промені при сході сонця, свідомість загального, але скритого

спротиву русифікації почала пробиватись крізь темряву розпачу...

Стало ясним, що коли бажую вивчити шкільну систему, то мушу це зробити без допомоги офіційних чинників...

Мене тривожила русифікація все більше й більше. Часто вночі я лежав безсонно, шарпаний сумнівами, суперечностями і неспокоєм. Як я не старався переконати себе, що тут не було примусу, що це природний і неминучий процес, з яким треба буде вкінці погодитися! Але вранці я був знов на вулиці, де зударявся з гіркою дійсністю. Всюди були росіяни з їхньою нахабністю, зухвалістю та презирством до української мови, часом прихованим, а часто явним; з їхнім відвертим виявом почуття російської зверхності. Мене теж бентежило, чому росіяни займали так багато становищ у Києві.

Вирішивши вивчити цю проблему докладно, я почав проводити багато вільного часу в бібліотеках, де старанно досліджував матеріали, що заторкували цю справу. Я старався знайти підтвердження на кожну заяву, перевірити кожний неопублікований документ і оцінити кожне джерело.

Мої розслідування виявляли плянову дискримінацію проти України та українців і заговор проти української мови. Я почав збирати всякі друковані матеріали, що могли кинути світло на це питання, і посилати їх додому. Одночасно я звернув увагу на таємно поширювані рукописи, спрямовані проти русифікації, які я теж збирав і таємно пересилав до Канади...

Моє здоров'я почало занепадати. Фізичне і нервово напруження, перевтома, а перш за все, велике розчарування, спричинене кричущою кривдою українцям, — це все було мені не під силу. Я вернувся до Канади в серпні 1965 р., хворий, збентежений і непевний, що далі робити. Спочатку я думав, що на основі тих доказів, які я зібрав, українці у Канаді з прорадянськими симпатіями запротестують перед владою в СРСР у надії хоч зупинити, якщо вже не завернути, розгін русифікації.

У грудні 1965 р., як великий удар, прийшла достовірна інформація, що після мого виїзду у

	гроші, речові пакки, харчові пакки, листи та документи
	до рук адресата в Україні та інші держави <i>без мита</i>
 KARPATY TRAVEL Tel. (416) 761-9105 1-800-265-7189 120 Runnymede Road Toronto, Ontario, Canada M6S 2Y3	ПОДОРОЖНІ ПОСЛУГИ КВИТКИ ✦ ЗАПРОШЕННЯ МЕДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ✦ ВІЗИ <i>Пам'ятайте - як поїхати чи літати, то через КАРПАТИ!</i>

Києві почалися масові арешти і допити людей, во-роже наставлених до русифікації. Після цього по-явилися вістки і в західній пресі про ув'язнення, засуди і заслання. Стало ясным, що в дечому ста-новище не змінилося від царських часів. Майже 50 років після повалення царизму людей ще далі переслідували за щирий вияв переконань, і майже 120 років після засуду Шевченка члени україн-ської інтелігенції і діячі культури ще далі мандру-вали протоптаними сибірськими шляхами на за-слання.

Вістки про нове переслідування переконали мене, що приватний протест до радянської влади не вистачає, що потрібно прилюдно розкрити по-літику русифікації. А що тема широка, то я обме-жив її до освіти — ділянки, з якою я найкраще ознайомлений як учитель, що два роки це питання вивчав в Україні.

*І. В. Коляска,
Торонто, Канада,
жовтень 1967 р.*

* * *

2 Книжка І. Коляски "Освіта в Радянській Україні" вийшла вже українською мовою

В передмові до українського видання цієї кни-жки, написаній самим автором, знаходимо таке вияснення: "Після виходу цієї книжки в англій-ській мові, наспіло багато вимог, щоб видати її в українському перекладі. З огляду на ці домагання і на те, що чимало українців не читають англій-ською мовою, появляється цей переклад.

Переклад доповнений даними, які свідчать про дальше просування русифікації в СРСР загально і в Україні зокрема. У книжку додано промову Іва-на Дзюби на вечорі присвяченому 30-річчю з дня народження поета Василя Симоненка, 16-го січня 1965 р.

Маю надію, що книжка допоможе читачам-українцям зрозуміти розмір і глибину наступу окупанта, щоб знищити не тільки українську мову та культуру, але й саму українську націю."

До цієї книжки також додано промову А. С. Малишка на похороні В. М. Сосюри 11-го січня 1965 р. і повністю і без коментарів советську офі-ційну реакцію на цю книжку. Перша є написана під заголовком "Народна освіта в Українській РСР" і була поміщена в журналі "Радянська Шко-ла" ч. 11 за 1968 р. Авторами її є О. Дзевєрін, В. Смаль та О. Савченко. Друга є написана В. Кови-чем п. з. "З поріддя запроданців" і була поміщена в "Літературній Україні" 8-го липня 1969 р. Авто-ри цих статей дуже хотіли б зробити автора кни-

жки "провокатором". Вони здібні ляяти його, але не в силі спростувати представлені автором дійс-ности, або заперечити все те, що він написав про освіту в теперішній Україні.

Ця книжка, яка є нічим іншим, як голосом дійсних патріотів сучасної України, заслуговує на якнайширше розповсюдження у вільному світі. Кожен з нас тут може для цього багато зробити, коли не тільки сам придбає цю книжку, але зро-биться і кольпортером її. Це відноситься і до ан-гломовного видання цієї книжки "Two Years in So-viet Ukraine".

"Свобода", 21.10.1970 р.

* * *

3 Зустріч Валентини Родак з Іваном Коляскою (Канадське міжнародне радіо, червень 1996 р.)

Мешканець Британської Колумбії Іван Коляс-ка, колишній учитель і публіцист на тему освіти в Радянській Україні, палкий прихильник Україн-ської республіканської партії та член Фонду допо-моги демократичній пресі в Україні перебував де-кілька днів в Торонто перед своєю черговою подо-рожжю на Вкраїну.

"Це моя п'ята подорож від 1991 року" — ска-зав мені під час зустрічі Іван Коляска. "В Україні я стараюся відвідати ті місця, які є сприятливі для створення осередків Республіканської партії та стараюся підтримати людей (матеріально і мо-рально), які працюють на користь української держави і розбудови демократії."

У цих справах І. Коляска минулого року побу-вав на Волині — в Житомирі, Рівенщині; був він у Тернополі, Івано-Франківську, Чернівцях і в Хмельницькому. Провід Хмельницької обласної організації Української республіканської партії та редакція обласного політичного і ділового тиж-невика "Час", у своєму листі до Івана Коляски висловили йому найщирішу вдячність за відвідини та "за помітний внесок у справі утвердження ідей республіканізму і демократії". Особисті зустрічі Івана Коляски з активістами Української респуб-ліканської партії, Демократичної партії України, КУН-у, Українського козацтва та "Просвіти" ма-ли "неабиякий консолідуючий вплив у середовищі націонал-демократичних організацій". Не менше значення мали його виступи по обласному (дер-жавному і незалежному) телебаченні та особиста зустріч з керівництвом Хмельницької міської ради народних депутатів.

Крім виступів та зустрічей, Іван Коляска, як член Фонду допомоги демократичній пресі в Україні (Канадський Фонд діє від 1991 року і є під

головуванням Миколи Ничипорука з Британської Колумбії), надає реальну допомогу у формі комп'ютерної техніки.

"Вже встановлено в Україні, в Чернівцях, Тернополі, Полтаві та інших містах, 11 комп'ютерних систем і члени Фонду мають намір доставити у кожен область, а їх є 25, комп'ютерну техніку, а для міста Києва — друкарню" — пояснив Іван Коляска.

"Чи маєте намір подорожувати по східній Україні?"

"Так, але все залежатиме від часу. Я хочу побувати в Дніпропетровську і Запоріжжі та маю на меті відвідати Жовті Води, де вже створений відділ Республіканської партії, але перше мушу приділити час, де є можливість вплинути на наступні вибори, а це в Хмельницькій, Волинській і Житомирській областях. Хочу там сконцентрувати свою увагу, щоб у наступних виборах, які будуть за три роки, демократи вийшли горою."

Не дивлячись на свій вік (йому минуло 80 років) Іван Коляска енергійно й оптимістично дивиться в майбутнє.

"Я надіюсь брати участь у виборах 1999 року" — додав Іван Коляска на кінець нашої розмови.

* * *

⁴ На превеликий жаль, Іван Коляска не дожив до 1999 року, як мріяв. Помер він в Україні минулої осені, 1997 року. Вічна йому пам'ять.

Слід згадати, що 13-го грудня 1997 року, в Торонто, в катедрі св. Володимира, о. митр. протопресвітер Петро Бублик та о. прот. Богдан Сенцьо відправили панахиду за спокій душі св. п. Івана Коляски у присутності родини (сестер, брата, племінниця) та друзів і знайомих.

Під час тризни, яка відбулася в інституті св. Володимира, покійного добрим словом згадали: близькі друзі проф. Едвард Бурштинський та Ярослав Лозовчук з Ріджайни, Василь Керелюк (І. Коляска був членом ТУС-у — Товариства Українських Самостійників та Ордену св. Андрія), о. Петро Бублик — він же, як й І. Коляска, колишній мешканець Британської Колумбії, Петро Шкурка, Михайло Вавришин та Петро Родак. Усі підкреслювали працьовитість, принциповість та відважність покійного Івана Коляски, як також його чесність, благородність і, понад усе, його безмежну любов до України.

У своїх спогадах Петро Родак згадав мало кому відому історію видання дитячої платівки "Качечка-Прачечка". Платівка видана 29-го березня 1971-го року в Торонто з фінансовою допомогою трьох осіб: Юрія Поченюка (пізніше отця Юрія), Петра Родака та Івана Данильченка. Фінансова

сторона була забезпечена, а до мене, Валентини Родак, члени комітету звернулись за музично-технічною порадою і допомогою. Я в той час керувала хором "Молода Україна" та ансамблем бандуристів ім. Гната Хоткевича.

"Під час мого перебування в Україні, — пояснював Іван Коляска, — декілька виховників звернулись до мене з проханням, щоб я їм вислав грамофонні пластинки з дитячими піснями або казками. Після довгих і старанних шукань виявилось, що пластинок українською мовою з дитячою тематикою немає. Зате мені вдалося дістати пісні дитячих хорів українською мовою записаних на магнетофонній стрічці. На жаль, список назв хорів-виконавців опинився в руках КГБ, коли мене було арештовано."

Слова деяких пісень були мені відомі, інші тяжко було розібрати, проте, музикою була захоплена і пісні переслуховувала десятки разів, особливо пісеньку про качечку-прачечку, знайому мені з книжки віршів Грицька Бойка, яку своїм дітям (Тарасові й Оксані) я в той час читала. Це й дало стимул до назви нововиданої платівки — "Качечка-прачечка" — заголовок книжки Г. Бойка з прегарними малюнками БЕ-ША, видавництва "Веселки".

Бажання Івана Коляски подати точний список авторів та композиторів так і не здійснилось. Мені вдалося встановити авторство тільки 10 пісень письменників Г. Бойка (2 пісні), М. Сингаївського, П. Майбороди, М. Познанської, І. Неходи, О. Новицького, Н. Кукловської, В. Багмета, Т. Волгіної (перек. з рос. Г. Бойка) та композиторів А. Філіпенка (5 пісень), М. Дремлюги, А. Малишка, О. Левицького та Г. Жуковського, а на платівці є 21 пісня. Все ж таки, пісні на платівці "Качечка-Прачечка" з ілюстраціями торонтського художника Омеляна Теліжина принесли і далі приносять велику насолоду не тільки дітям, а також і дорослим, і за це ми вдячні св. п. Іванові Колясці.

Валентина РОДАК.

LENNOX

DEALER

SNIH

HEATING & COOLING LTD.
LONDON, ONTARIO

WALTER SNIH
President

Telephone
(519) 649-4964

Людмила ШАНТА

МАЙБУТНЄ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ В ДІЯСПОРІ

Майбутнє української культури в діяспорі — тема дуже широка і всеохоплююча. Для прогнозу майбутнього треба мати образ і минулого й сучасного її стану. Тому що важко торкнутися — через обмеження часу — діяльності цілої діяспори від її початків, я позволю собі звузити тему й черпати приклади з власного середовища, в якому я виросла (в Торонто, Канада) і яке я добре знаю, в надії, що це доведе до ширших роздумів, зауваг, дискусій. Буду вдячна й заохочую доповнення до сказаного.

Великий культурно-освітній розвиток в минулому в діяспорі, а спеціально в найближчій мені Канаді та Америці, важко охопити в кількох реченнях. Заглянувши в довідник "Українське джерело" за 1996 р., де вичислені численні церковні, освітні, культурні й молодечі установи (організації), колективи тощо, не можна не усвідомити, який широкий, який багатий та різноманітний наш вклад у розвиток культурної діяльності.

Дотепер, тобто до часу проголошення незалежності України, мета нашої праці в діяспорі була у всьому однаковою — зберігати й плекати культуру та все інше заборонене й нищене в Україні, а також інформувати світ про нашу ситуацію та нашу культурну спадщину. Для прикладу, погляньмо, хоч би коротенько, на розвиток діяльності кобзарського мистецтва в діяспорі. Тепер існують майже по всіх закутках світу бандуристи, гуртки, ансамблі, школи бандуристів. Ще у 1978 р. світоч — відомий бандурист, диригент та "Кобзарський Батько" — Григорій Китастиий, ствердив: "Наша нація буде завжди існувати, навіть у найбільш несприятливих умовах, бо і наша бандура все витримала: переслідування царями, розстрілювання більшовиками, голод, гітлерівські табори... І дивіться, — продовжує він, — яке у нас зараз відродження! Дивіться на цих бандуристів — на нашу молодь — яка повиростала всюди, як квіти на весні!"

Григорій Китастиий та Капеля бандуристів ім. Тараса Шевченка відіграли важливу ролю у розвитку кобзарського мистецтва в діяспорі. Капеля своїми виступами по світі захоплювала і свою і чужинецьку публіку, ширила (пропагувала) піснею й бандурою славу про Україну. Сказав Григорій Китастиий: "Не бійтеся, що чужинці не зрозуміють бандури та української пісні, бо навіть національності, найбільш віддалені від українців темпераментом та характером, могли полюбити

бандуру та нашу пісню. Тому не думайте, що бандура є тільки для українців — бо вона може збагатити культуру країн вашого поселення. Сійте ваші зернятка всюди. Кожне зернятко посіяне помножиться вдсятеро". Знаю з власних виступів у Канаді, Америці та Європі, яке велике захоплення викликає наша бандура. "Viva Ukraina!" ("Хай живе Україна!") кричали зі залі французи в Квебеку після одного концерту.

Другим таким великим досягненням Капелі була її діяльність з молоддю. Члени Капелі організували табори, інструкторські курси, допомагали у формуванні ансамблів, допомогли створити Товариство Українських Бандуристів та організували концерти молодих бандуристів. Навіть видали платівку мішаного молодого збірного ансамблю під диригентурою Г. Китастого. А на інструкторському курсі в Детройті 1981 р. було відновлено старовинну кобзарську традицію "вінчання з бандурою", де 14 молодих бандуристів/ок обіцяли віддатися бандурі і її поширенню. Мушу підкреслити, що виховуючи кобзарську молодь, Капеля на чолі з Г. Китастиим вщеплювала в їх серця любов до музики, до рідної пісні, до бандури; вчила молодь бути гордою за своїх працьовитих батьків, за свою чудову українську культуру, свою батьківщину; заохочувала молодь стремитися до вершин у науці, в мистецтві, у своїй фаховій праці — і в грі на бандурі... "Цим способом, — казав Китастиий, — українці будуть пропагувати національні ідеї України". Як приклад, подавав піяніста Падеревського. Г. Китастиий пояснив раз:

"Ця ідея (кобзарських таборів) у нас виникла через те, що мистецтво вважається найбільш доцільною зброєю, а кобзарське мистецтво зокрема, проти навали Москви, яка намагається знищити духово український народ — фізично, очевидно — і намагання знищити нашу духову субстанцію. І ми тут, хоч нас на еміграції небагато, але ми витесуємо з себе вогонь, щоб передати цей вогонь дітям, бо Багряний колись сказав: "діди наші знали, що будем ми і меч нам залишили." Цей меч (тобто бандура) є сьогодні, може, так само гострий, як меч чи інша зброя. Ми молоді передамо цю зброю, щоб вона твердо стояла на українських позиціях. Отже, це наше завдання."

Кульмінаційним моментом цієї кобзарської

діяльності, з допомогою і співпрацею багатьох організацій і одиниць, був величавий історичний виступ 148 молодих бандуристів віком від 12 до 25 років, з Канади і США, під диригентурою маестра Г. Китастого в "Maple Leaf Gardens" у Торонто під час Соборної Поминальної Маніфестації, організованої СКВУ у пам'ять понад 7 мільйонів українців, голодом заморених Москвою 1933–34 рр. Це був перший раз в історії кобзарства, що така сила молоді зійшлася на одній сцені. Ось якими пророчими словами кінчали тоді свій виступ молоді бандуристи/ки. Підкреслюю, що це було в 1983 р.

*"Нема тої сили, щоб весну спинила
І квітам звеліла не рости.
Хоч матінка мила, в журбі посивіла,
Так нам присудила цвісти.*

*Вперед, соколи, до сонця й до волі!
Як маки, під бурю цвітем.
Героїв діти, ми будемо жити,
Землею володіти, залізом і вогнем!*

*Весна знов ітима, вітчизна цвістима,
І сонце пливтима золоте.
І матінка мила, що нас так любила,
Всміхнеться нам мило за те..."*

("Нема тої сили" — слова І. Багряного)

Крім діяльності Капелі, існували численні ансамблі — згадаю тільки декілька: ансамбль бандуристів ім. Г. Хоткевича, диригент Валентина Родак, яка також організувала кобзарські табори на "Горобиному озері" та брала активну участь у діяльності й розвитку кобзарського мистецтва (тепер цю діяльність перебрав Віктор Мішалов); ансамбль бандуристів у Ст. Кетеринс, диригент Оксана Метулинська, активна також в організованні виступів та таборів. Ансамблі в Гамільтоні, Віндзорі, Детройті, Клівленді, Чикаго, Вашингтоні, Нью-Йорку; ансамблі на заході Канади, у Франції, Великій Британії, Австралії. Школа Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку також вела активну працю для поширення кобзарства в Південній Америці й Німеччині та видавала журнал "Бандура", головним редактором якого був Микола Чорний. На високому професійному рівні був студентський ансамбль "Гомін Степів" з Нью-Йорку. ОДУМ також відіграв велику роль у розвитку кобзарського мистецтва, наприклад, в організації таборів по їхніх оселях в Канаді й Америці. Ансамблі видавали свої журнали, брали участь у численних громадських імпрезах та організували власні концерти.

Були і майстерні для виробу бандур. В Торон-

УКРАЇНСЬКИЙ БРАТСЬКИЙ СОЮЗ

БРАТСЬКА ЗАПОМОГОВО — ОБЕЗПЕЧЕНЕВА ОРГАНІЗАЦІЯ В АМЕРИЦІ І КАНАДІ

**що нараховує понад 20 тисяч членів і понад \$13,500.000.00
членського майна.**

Український Братський Союз має добірні найновішого типу поліси Обезпечення на дожиття і на посмертне для старших і дітей членів. Помагає бідним, хворим і нездібним до праці членам. Помагає своєму українському народові морально і матеріально. Помагає матеріально освітньо-культурним, видавничим, церковним та спортовим справам. Помагає матеріально незаможним, здібним в науці, українським студентам у вищих школах. Видає свій демократичного напрямку часопис-тижневик "Народня Воля" українською і англійською мовами та англомовний журнал для молоді "Форум". Для вигоди своїх членів і всіх українців провадить літню вакаційну оселю "Верховина" з мальовничим розкішним парком, модерно устаткованими кімнатами, купанням у власному природньому озері та купальному басейні, спортом і культурною розвагою в Кетскільських Горах в Глен Спей, Н.Й.

Головний осідок УБСоюзу:

440 WYOMING AVENUE, SCRANTON, PA., U.S.A.

Телефони: 342-0937 або 347-5649

то такою провадив Мирослав Дяковський, у Витбі Біл Ветцел, у Грімсбі — Павло Степовий, а в Америці майстрами по виробленню бандур були брати Гончаренки — Петро й Олександр, Юхим Приймак та Кен Блум.

Багато учасників таборів та членів молодіжних ансамблів тепер самі вчать і виступають. Найкращим прикладом цього є теперішній диригент капелі бандуристів ім. Т. Шевченка, Олег Махлай, один з наймолодших учасників кобзарських таборів у 1980-их роках. Молоді бандуристи тепер також активно заангажовані у праці й допомозі Україні, декілька навіть живуть в Україні. Ось як зернятка, колись посіяні, тепер рясно сходять і родять!

Подібний високий рівень мистецької діяльності відбувався і в інших дисциплінах нашої культури тут. Між іншими, можна б ще додати до музичної діяльності: 1) велику працю Української Оперної Асоціації під диригентурою вже покійного Володимира Колесника та "Musicus Bortnianskii" під диригентурою М. Максимова; 2) диригентські курси, що відбувалися щороку в Едмонтоні; 3) працю Українського Музичного Фестивалю, заснованого Мартою Кравців-Барабаш для поширення української музики в Канаді. Члени управи щороку організовували фестивалі, що 5 років Конкурс ім. С. Людкевича, видавали численні музичні видання українського репертуару з метою поширення української музики в світі та організовували концерти молодих талановитих музикантів; 4) численні музичні школи таких учителів як Оксана Соколик, яка, наприклад, щорічно влаштовувала концерти своїх студентів, де виконувалися твори українських композиторів. І цей список можна ще й далі продовжити.

Дотепер ми зосередилися на музичній діяльності, але подібні приклади можна дати з будь-якої іншої ділянки культури. Ось хоч би діяльність Шкільної ради, із сіткою українських цілоденних і суботніх шкіл, від передшкілля до курсів українознавства включно, де охоплено майже 2,000 дітей в самому Торонто; діяльність літературно-мистецьких організацій як СЛОВО, УПЛДМ, АДУК, Козуб, УСОМ та інші, або довголітня діяльність КУМФ-у та вже покійного подружжя Шафранюків у збереженні й розвитку українського мистецтва та підтримки українських мистців. В стінах КУМФ писана наша історія мистецтва на еміграції — скільки тут українських мистців виставлялося, яка тут велика колекція мистецьких творів, який великий архів! Це — скарбниця нашого культурно-мистецького надбання, яка назавжди залишиться для наших дітей, для шкіл, для майбутніх поколінь. Є ще ба-

гато інших галерій і в Торонто, і в Ніягара Фалс (галерія присвячена Василеві Куриликові), і на заході Канади.

Вищезгаданий список праці на культурно-освітній ниві далеко не вичерпний. І тому, беручи під увагу, в яких умовах українські громади розпочинали свою культурну працю в діаспорі, та дивлячись на надзвичайно великий плід цієї діяльності — у всіх сферах культури, аж до сьогоднішнього дня (хоча, може, розвиток не був однаковий на всіх поселеннях, але, судячи з праці цілості) — можна з певністю ствердити, що майбутність української культури в діаспорі є запевнена! Але це як в минулому, так і в майбутньому, залежатиме від нас самих — від нашого наставлення, наших бажань, пріоритетів, нашої праці й зусилля і нашої фінансової та духової підтримки. А найголовніше — це наше наставлення — сила віри, енергія позитивної думки, ентузіазм. Сильний напрям дають нам слова св. Марка зі Святої Книги: "Якщо ви вірите в те, що ви можете, то ви можете!" Це що ми захочемо, те і буде — незважаючи на обставини чи можливості. Минуле підтверджує нам це!

А які наші пріоритети? Що нам важливе? Це, звісно, мінатиметься від громади до громади, від країни до країни і кожний мусить сам обдумати й ствердити, які є браки, потреби, яким ділянкам приділити найбільше праці. І тоді вже з конкретним пляном цю працю розпочинати. Але є пріоритети однакові для всіх громад у діаспорі. І це — на першому місці — виховання в українському дусі дітей, майбутніх генерацій. Це буде вимагати всіх зусиль і від родини, і від церкви й громадських установ, бо діти далі виростатимуть в неукраїнському оточенні. Чи ми зуміємо дати їм те, що попередні генерації, включно з моєю, мали?

Я позволю собі коротенько розказати про моє дитинство, як приклад вищезгаданого. Я народилася й виростала в Канаді. України, на жаль, покищо ще й не бачила. Я вважаю себе дуже щасливою, бо виростала в повному українському оточенні і дусі. Я вдячна батькам, бабці й дідусеві, цілій моїй родині, завдяки зусиллям котрої я добре володію українською мовою. Але від них це вимагало великих зусиль. Це був їхній пріоритет, і вони все робили, щоб сприяти цьому: в родині ми говорили тільки по-українському; змалечку я була оточена українськими дитячими журналами та чудово ілюстрованими книжечками; батьки мають велику бібліотеку, яку завжди доповнювали новими дитячими книжками. Дитиною, я та мої двоюрідні брати, ходили на приватні лекції української мови до відомої української вчительки, вже покійної, Олени Ткаченко. Від 4-ої до 8-ої

кляси я ходила до української цілоденної школи св. Йосафата, де були лекції української мови, історії, культури, релігії. Закінчила Курси українознавства ім. Г. Сковороди, директором та засновником яких була д-р Олександра Копач. Коли я готувалася до матури, члени родини жартували, що зі мною та моїми двоюрідними братами кінчала матуру, наша дорога, вже покійна, бабця. Вона завзято допомагала нам і ще більш завзято перевіряла, чи ми добре опанували матеріал на матуру. Всі жартували — хто здає матуру: бабця чи ми ?!

Отже, на родині, перш за все, лежав обов'язок виховання дитини у своєму. Але праця громади у сприянні та доповненні цього не менш важлива: як я підростала, ми мали і книгарні, де можна було купити чудові книжечки для дітей і журнали — "Веселка", "Готуйсь", "Юнак". Від 6 до 12 років я ходила на лекції малювання до нашого торонтського мистця Петра Сидоренка. Належала довгі роки до Пласту, їздила на пластові та унівські табори та денні табори в Торонто, що організувала моя мама. Вчилася гри на піяно та теорії музики в тітки, Оксани Соколик, танців від Василя Авраменка (вже покійного) та руханку в рідної мами. Всі вищезгадані програми провадилися українською мовою. В студентські роки я належала до українських молодечих та релігійних організацій (МУНО, ОБНОВА) та до Ансамблю бандуристів ім. Гната Хоткевича під керівництвом Валентини Родак. Їздила на кобзарські табори в Канаді та Америці, співала в українських студентських та церковних хорах. Брала активну участь в Українському Студентському Клубі при Торонтському університеті та в організованні світового всеукраїнського студентського з'їзду. В дитинстві, юнацтві та в студентських роках ходила з батьками на різні українські культурні вечори, концерти, виступи, виставки. В багатьох і сама брала участь.

І тому хочу підкреслити важливість продовження й підтримки таких програм для дітей і молоді, що згуртовують і тримають при своєму, як наші молодечі організації (Пласт, СУМ, ОДУМ, СУМК, МУНО тощо) чи програми в Інституті св. Володимира чи УНО на оселі "Сокіл", бо це лишається у дітей на все життя. З власного досвіду бачу важливість таких таборів: я поїхала на свій перший кобзарський табір на "Горобине озеро" до панства Родаків, коли мені було 18 років. Мені бабуня заплатила за табір і подарувала на уродини бандуру. Я й не дуже хотіла їхати, але там сталося велике чудо: тому що цілий день було чути звуки бандури: на пробах, на перервах та вечорами по кімнатах інструкторів — і грали професійні бандуристи, члени Капелі бандуристів ім. Т. Шевченка — я захопилася—закохалася в цей інструмент.

Я схотіла наслідувати моїх учителів. (Кожна дитина потребує когось, кого шанує, й хоче наслідувати — якщо це не будуть свої, то будуть чужі!). Бандура та її поширення стали моїм життям, а та молодь, яку я зустріла, стала друзями на довгі роки. І ще більше — я відчула, що належу до великої кобзарської родини, яка була дуже сильна, ідейна й активна. Родини, що оформлювала моє думання та мала великий вплив на мої перші самостійні кроки, на мою культурно-громадську діяльність. Після того я дуже багато виступала з бандурою, на імпрезах, вечорах, організувала студентський ансамбль, вчила гри на бандурі при церквах, різних установах та на літніх таборах.

Моя історія не є унікальна. Всі діти української громади Торонто мали подібні можливості. Багато й інших організацій та установ, яких я не мала змоги згадати, відігравали таку ж саму важливу роль у формуванні української свідомості тутешніх дітей. Моє питання, моя турбота: чи діти тепер і в майбутньому будуть мати такі самі можливості (з журналами, книжками, школами, молодечими організаціями тощо), як ми мали? Чи ми зробимо все в нашої силі, щоб продовжувати нашу так добре почату тут працю? І знову повторюю: це залежатиме від нас самих !

А інші спільні пріоритети на майбутнє? Хоч двома словами мушу згадати потребу мистецтва, культури, культурної діяльності для нас самих, для кожного з нас особисто і для нас як громади. Для збагачення нас (та й країн нашого поселення), для нашої душевної насолоди, розваги, приємності. Будь-які надхненні творчі зусилля підносять нас до найвищих духових сфер, допомагають забути про буденщину, про клопоти, проблеми, відновлюють силу, енергію, дають душі те, що вона найбільше прагне — той злет в понадземне в чудове, небесне. Тому підкреслюю тут важливість мистецько-культурних вечорів: чи вечори поетів, письменників, чи музичні, театральні або танцювальні виступи, чи вистави мистецтва або народної творчості тощо; і програми, де вчать і дітей і дорослих вищезгаданого. Бо мистецтво має силу збагатити нас духово — давати нам радість, насолоду — незалежно від того, чи ми є лише глядачами (слухачами) спостерігачами, чи учасниками. В словах Г. Китастого: "Мистецтво — це найліпший, найшвидший лік для душі. Через бандуру (а я дозволю доповнити — через всі види культури) ви пізнаєте чудовий світ, світ чарівний, світ повний любови." Чим скоріше люди б це зрозуміли й плекали, тим скоріше б існували мир, любов і злагода. Це є нашим, всіх нас, обов'язком на новий 2000-ий рік, на нове XXI-ше століття. Стреміти до цих вершин духових, щоб не було ані часу, ані

думки, ані місця на погане, на зло, на війни, на духове й фізичне руйнування. Черпаймо на це сил, невичерпних сил від Бога і будуймо з любов'ю.

А які інші спільні пріоритети? Цитую: "Мірило величі нації — її культура." Так сказав в серпні 1997 р. в Києві голова товариства "Просвіта" Павло Мовчан. Чим більше світ буде знати про нашу українську культуру, тим більше буде й Україну як націю шанувати. І ми, українці поза межами України, маємо дві ролі в цьому: перш за все, у всьому, що робимо — від публікацій дитячих книжок до театральних, мистецьких, музичних та інших виступів стреміти до найбільш досконалого, найліпшого, найвищого професійного рівня — не дозволяймо нічого нижче найкращого! Своім високим рівнем звернемо на себе увагу і нарешті покажемо, що ми рівні з найкращими! Ось добрі приклади — згадаю тільки кількох — це праця на світовій арені хору "Веснівка", бандуристів Капелі ім. Т. Шевченка чи танцювального ансамблю "Шумка". По-друге, ширім правду про Україну, про велич української культури, в наших поселеннях діаспори. Продовжуймо нашу пропагандивну роботу, якої ще так дуже потрібно. От, наприклад, недавно в Онтарійській Галерії Мистецтва (AGO) в Торонто на виставці була скульптура Олександра Архипенка із поясненням, що це російський скульптор. Організація АДУК в Торонто взяла на себе обов'язок це виправити: численними листами й контактами з вищезгаданою галерією — своє таки досягнула, й напис змінено на: Архипенко це український скульптор! А ось друга така велика проблема: по університетських бібліотеках, наприклад, тут в Торонто, є численні книжки про візантійське мистецтво, в яких велике культурне багатство Київської Русі приписане Росії, а наш Володимир Великий є їхнім князем! І як може світ знати правду про нас, нашу історію, культуру, коли в таких англомовних книжках читає інакше? Так само треба б комусь тим зайнятися! Так, праці багато! Тому, будь-які культурні проекти — чи поодиноких осіб, наприклад, мистців

чи організацій, установ тощо — потребують нашої повної підтримки, нашої допомоги і моральної, і фізичної, і фінансової.

Є різні способи підтримки: 1) От організація УПЛДМ має рубрику членства т. зв. "Приятелі УПЛДМ". Ці члени навіть спонзорують видання вибраних ними книжок для дітей. 2) Українська Кооперативна Рада взяла за обов'язок видавати щорічно календар українських мистців. В минулих роках це були Мороз, Гніздовський, Галина Новаківська. А цього року (1998) поміщено праці 12-ох молодих жінок-мисткинь. Треба хвалити Кооперативну Раду за таку їхню ініціативу. 3) Також декотрі управи наших кредитових спілок, дентисти та лікарі закупили картини українських мистців, які й прикрашають стіни їхніх канцелярій. От якби кожний наш лікар, дентист, адвокат — кожний хто має своє бюро — це зробив, яка це була б велика підтримка й заохота мистцям! 4) Також є приклади, де поодинокі особи чи родини спонзорують чи мистців, чи виступи, концерти тощо. 5) А декотрі наші школи закупають для кожного студента дитячі книжки і тим способом підтримують письменників. Можливості для підтримки й допомоги є численні й різноманітні, тільки треба мати трохи уяви й бажання допомогти! Кожний з нас може до цього докласти рук.

А як виглядатиме наша культурна праця в майбутньому? З української культурної діяльності в діаспорі, особливо в Торонто, бачу декілька прикладів, які хочу згадати, котрі, на мою думку, можуть бути, так би мовити, "моделем" на майбутнє: перший приклад — це велика праця численних жіночих організацій діаспори, які працюють і в своїх місцях поселення і спільно. Вислідом чи кульмінаційною подією їхньої співпраці є хоч би сьогоднішній конгрес*. Не забуваймо: "В єдності сила!" Важливість такої праці в майбутньому, як і в минулому, далі залишається провідною. Другий приклад, це мистецька організація УСОМ, членство якої є різного віку, різних політичних та релігійних напрямків, з різних імміграційних хвиль (і ті, що ми називаємо "староканадцами" — діти наших перших поселенців Канади), ті, які прибули після Другої світової війни, і ті, що тут роджені, такі як я, та зі сучасної еміграції з України. Через це Спілка сильна, динамічна, росте й має великі шанси на майбутність. Третій такий приклад — це театральний гурток, що ставив "Лісову Пісню" минулого року. Тут були зібрані великі сили: і відомі наші зірки з воєнних часів, і молоді, тут роджені, і новоприбулі з України. Це надзвичайний приклад співпраці, з'єднання творчих сил всіх, вислідом чого була високо мистецька професійна постановка. А на кінець: важливість таких установ, як

N. - J. SPIVAK LTD.

1158 Wonderland Road

LONDON, ONTARIO

N6L 1A6

(PRE-MIX CONCRETE)

вже згаданий КУМФ, де згуртовані і всі наші мистці, і великі скарби мистецтва, і цінний архів, та Інститут св. Володимира, який має не лише цінний музей, бібліотеку та документаційний центр, але сприяє розвитку всіх видів мистецтва і мистецької діяльності та згуртовує дітей, молодь і студентів різними лекціями, програмами, виставами та концертами.

В майбутньому, як і в минулому, не шкодить належати до не-українських організацій, а навпаки, це потрібне. Можна черпати від них ідеї для наших організацій та ширити між ними відомості про Україну. Наприклад, у 1980-их роках, моя тітка, Оксана Соколик, була головою Онтарійської музичної асоціації (Ontario Music Teachers' Association). Вона вимагала від цієї дуже авторитетної організації, щоб та підтримала українського композитора, переслідуваного в Україні, Миколу Горбала. В той час цього досягти було дуже тяжко: тутешні учителі просто не вірили, що десь може існувати таке переслідування! А скільки праці зробила Ліда Палій через своє членство в "Пен-Клюбі" для письменників та поетів України. З другої сторони, ми можемо також дуже багато навчитися від не-українських організацій. Наприклад, моя мама, Леся Шанта, довгі роки працювала в "Івці" (YWCA). Вона вчила руханки, була виховницею на таборах та організатором канойкарських прогулянок. Пізніше цей досвід використала в організованні денних українських дитячих таборів в Торонто та в провадженні дитячих таборів на оселі УНО. Отже, берімо від інших, а їм давайте своє.

Кінчаючи, у моїй візії майбутнього розвитку культури в діаспорі відіграє важливу роль нова, велика, позитивна сила — Україна! Буде співпраця України з нами й допомога України нам, нашим організаціям, школам тощо. Ця праця вже поволі розпочинається.

Отже, де б ми в майбутньому не були, чи в яких обставинах, чи що б не плянували — підтримуймо й допомагаймо один одному й пам'ятаймо, що з позитивною думкою, з сильною вірою та з Божою допомогою — все є можливе! Тому, на кінець, я хочу прочитати дві молитви — на початок і кінець праці — що мене колись навчила мама:

МОЛИТВА ПЕРЕД ПОЧАТКОМ ВСЯКОГО ДІЛА

Господи Ісусе Христе !

Єдинородний Сину предвічного Отця !

Ти сам сказав, що без Тебе і Твоєї помочі нічого не можемо вдіяти! І правдиві Твої слова, Господи !

Тому я молю Твою доброту і ласкавість — до-

27-ий ЛІТЕРАТУРНИЙ КОНКУРС СФУЖО

Гаслом Світової Федерації Українських Жіночих Організацій в 1997 році було: "Передаймо нащадкам наш скарб — рідну мову". Уряд України прийняв це гасло та проголосив спеціальний комітет для переведення його в життя в 1998 році. Тому і Світовий Конгрес Українців проголосив це гасло, однаково важливе в Україні, як і у нас на поселеннях, гаслом СКУ в 1998 році. Мова — це наша культура, це душа народу. Мова — це те, що нас всіх в'яже з Україною. Без мови — ми не ми !

З того приводу СФУЖО проголошує 27-ий Літературний конкурс СФУЖО ім. Марусі Бек для дітей і молоді-студентів діаспори і України. СФУЖО подає чотири теми конкурсу до вибору: "У мові і пісні — душа народу", "Рідна мова — найкращий Божий дар", "Українською мовою порозуміємося з українцями по цілому світі", "Любіть Україну... і мову її солов'їну".

Вікові групи учасників конкурсу: 7-11 років, 12-14 років, 15-18 років, 19-23 роки.

Реченець конкурсу — 1-го вересня 1998 року.

Твір: не більше як п'ять сторінок, по можливості — машинопису. В українській мові, підписаний псевдонімом. В закритому приложеному конверті подати псевдонім, справжнє прізвище і адресу автора. Конверт відкриється після рішення жюри переможців. Для переможців призначені нагороди.

Адреса СФУЖО: WFUWO, konkurs, P.O. Box 84578, 2336 Bloor Street West, Toronto, ON M6S 1T8, Canada.

поможи мені Ісусе, це діло, яке зачинаю — зачати і довершити на Славу Пресвятої Трійці, Отця і Сина, і Святого Духа. Амінь.

МОЛИТВА ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ ВСЯКОГО ДІЛА

Не мені, Господи, але святому імені Твоєму нехай буде слава і честь за діло, яке Ти допоміг мені довершити! Амінь.

І так, Світлому Конгресові бажаю з Божою допомогою, в злагоді і мирі якнайбільш успішно провести свої так важливі наради! Щастя вам Боже.

Нехай нашим дороговказом до майбуття будуть слова зі св. Письма:

**ЯКЩО ВИ ВІРИТЕ В ТЕ, ЩО ВИ МОЖЕТЕ,
ТО ВИ МОЖЕТЕ !**

* мова про VII Конгрес СФУЖО, який відбувся в Торонто від 23.Х до 26.Х. 1997 року, і на якому була прочитана ця доповідь.

Ростислав ВАСИЛЕНКО

ЖИТТЯ В ГРИМІ Й БЕЗ

Частина з розділу "Театральні групи в час війни" (мемуари)

В літні місяці наша театральна група отаборилась в лісі біля Медленіків і виникло питання про реорганізацію театру. Причиною стало те, що козачий генерал-майор Науменко заявив, що в складі театру мають бути лише корінні козаки, а всі інші мають відійти. Ми, українці, образились і відійшли, а з нами кілька акторів росіян. Театр розпався. "Нема гіршого, щоб не вийшло на краще" — каже приказка. Примха генерала Науменка врятувала нам життя.

Адже відомо, що в червні 1945 р. в Лієнці (Австрія) англійці підступно і провокаційно видали біля 55,000 козаків і їхніх родин, що відійшли з ген. Домановим з Італії та ген. фон Панвіцом з Балканів — Советському Союзові.

Але вернімось трохи назад. Коли наша група українських акторів не-козаків, мусіла відійти у невідоме — я захворів. У мене з'явився на лівій руці біля ліктя великий фурункул, що почервонів і був болючим. Ми спали в наметах на театральних костюмах, може, мене щось вкусило вночі, а може, якась бацила вчепилась з Югославії, але з'явилась температура і рука була гаряча. Якийсь санітар з похідного шпиталю сказав, що, може, доведеться ампутувати руку. Я був у паніці. Але прийшов до наших театральних наметів військовий лікар, оглянув руку і посадив мене біля збитого з дощок столика під соснами, сказавши санітару принести пляшку горілки. За якийсь час пляшка була на столі. Лікар налив мені повну шклянку горілки — "Слухайте, Ростиславе, — сказав він, — налив треба різати зараз, бо як стане зараження крові, то можете руки позбутися. У нас анестезії нема, випийте зараз всю цю шклянку горілки". Виходу не було і через силу в кілька заходів я спорожнив 250 грам. За яких 15–20 хвилин лікар покликав двох дужих офіцерів. "Тримайте артиста", — сказав, а мені: "Можете кричати, але не дуже, щоб советська армія не почула. Краще співайте!" Мене кліщами схопили сильні руки офіцерів за плечі, тулуб і рука моя ніби влипли в стіл. Горілка зробила своє. Крутились сосни кругом, спостерігаючи обличчя козаків. Чи я кричав? Казали, що то була суміш плачу і стогону, щось ніби спів п'яного. Рану заливали горілкою. Шрам на руці був ще кілька років. Спасибі тому хірургові.

Скоро після цього невелика група нас, українських акторів, і два акордеоністи виїхали з однією

частиною в Австрію в Цветтл, що біля Чехословацького кордону, а козачий театр лишився ще в Польщі. Концертів ми вже не давали, але мене викликали до генерала фон Панвіца (казав, що вчився ще до Революції в Петербурзі), і генерал запропонував такий сценарій: тому що мораль козачих військ занепала і це відбивається на бойовій здатності Козачої армії, виникає потреба підняти настрої козаків та їх родин, що в обозах. Для цього командування пропонує зробити козаचे весілля, як колись робили на Кубанщині. Зараз тут в Цветтлі іде дислокація козачих військ і було б добре, щоб козаки після тяжких боїв трохи повеселились.

— Ви будете молодим, а співачка, що виступала з Вами в Аграмі (Загреб), молодою. Вінчання буде в полковій церкві, а гуляння кілька днів. Я був приголомшений: "Пане генерале, але ж я жонатий, в Україні у мене жінка й дитина. Крім того, я ж не родовий козак, чого від артистів вимагає генерал Науменко".

— Пане артисте, Ви ж є Schauspieler, розцінюйте це як спектакль. Повідомте співачку. А щодо генерал-майора Науменко, то його думка щодо Козачого Національного Театру добра, але на Кубані, де він був Кубанським Військовим Атаманом. Зрештою, хоч артисти і є цивільні, але в даних умовах це є Befehl.

Ми з артисткою зрозуміли, що відмова може закінчитись трагічно для нас. Козакам оголосили, що буде три дні весілля. Хто жениться — не так важно, головне, щоб було відпруження, весілля. У великому наметі похідної церкви козацький священник "обвінчав" молодих (ніяких шлюбних паперів не підписували), а потім четверо гарних сірих коней "в яблуках" повезли відкритою каретою "молодих" по Цветтлю, з-заду карети їхали кілька вершників-козаків з голими шаблями на салют. Австрійці дивувались, які це диваки в такий час, коли валиться світ, женяться. Ніхто не догадувався, думаю, навіть козаки, що це театральна "показуха". Дійсно, козаки пили-гуляли три дні, а "молоді" вирішили відмежуватися від козачих частин і, користаючись з примхи ген. Науменка, що артисти мають бути корінні козаки, а не "іногородці", подались в Берлін. В серпні 1944 року оголошено тотальну мобілізацію і заборонено всі театральні виступи, вар'єте, крім окремих одиниць, що обслуговували потрібні для оборони

робочі чи військові осередки.

В Берліні під кінець 44-го і з початком 45-го року була та смертельна паніка, яку я вже переживав у Києві. Але тут був ніби кратер вулкану. Щоденні бомбардування англо-американської авіації перетворювали місто на інфернальний хаос. Довідався, що є театральна *Ukrainische Kunstlergruppe*, яка обслуговує українських юнаків, що служать при зенітних батареях, та табори наших вивезених невільників. Цим німці перед своїм кінцем хотіли підлещитись до *Ausländer*, чужинців, та підняти продуктивність праці. Виступи перед нещасними братами-сестрами були дуже емоційні. Виснажені, втомлені, вічно перелякані молоді хлопці і дівчата зі сльозами на очах сприймали в бараках з примітивною сценою рідні українські пісні, дуети, водевілі, музику. Після виступів наші земляки запрошували нас в їхній барак-їдальню на скромну трапезу — суп з брукви і щось з висівок і ячменю, трохи схоже на хліб. Хоч за працю ми мали *Lebensmittelkarten* (харчові картки), але їли з рідними нам людьми брукву і разом плакали. А під час виступу в одному бункері, де при обслузі *Fliegerschutz* були мобілізовані молоденькі українські хлопці з робочих бараків, був повітряний налет і крізь клекіт зеніток з даху ми відчували, як бункер ніби стогнав, то в нього попадали бомби. Ми припинили концерт в невеликій залі внизу. "Продовжуйте, — сказав один офіцер, — ще не зроблена така бомба, щоб зірвала цей бункер". І дійсно, пізніше вже я читав скільки вибухового матеріалу і зусиль пішло щоб зірвати той та інші бункери, включаючи "Вівтар Батьківщини" — бункер Гітлера.

З початком 1945 року вся театральна діяльність припинилась, в агонії падав Третій Райх, американські, британські, та російські війська з усіх боків затискали зашморг над країною *Übermensch*. Англо-американські бомбардування Берліну були щоденні. Наша мала група українських акторів примістилась в готелі на Ангальтербангоф, плянуючи, як нам вирватись з Берліну в напрямку британсько-канадських та американських військ. Була в Берліні якась театральна установа "Вінета", просякнута советськими симпатиками, які лише чекали падіння Берліну, щоб видати всіх "зрадників". Пам'ятаю дату 3-го лютого 1945 року. Після цього дня я вирішив тікати з Берліну світ за очі, в село, в ліс, на поле, будь-куди, аби не в Берліні. 3-го лютого на Берлін налетіло понад дві тисячі англо-американських бомбардувальників. Була соняшна субота. Я поїхав зранку підземкою на Александерпляц на базар, щоб щось роздобути. За 200 гр. сала можна було дістати цигарки, шнапс, годинник тощо, мій "золотий фонд"

був пуд сала, ще з Польщі, і до Берліну доїхало пару кілограмів. За це сало діставалась матерія, з якої шились театральні костюми. Але в ту суботу я до Александерпляцу не доїхав. Почавсь "альярм", тривога, і підземний тунель пробила "люфтміна". Поїзд саме підїхав до чергової станції, настала темрява, їдкий дим ліз в горло, випікав очі. В наговпі, що панічно повиходив з вагонів, заскреготали ручні ліхтарки, які працювали безперервним тисненням пружинки. "Arzt, Arzt" — чулись вигуки, питали, чи є хто лікар. Біля мене під світлом ліхтарок пронесли відірвану голову бльондинки, за нею несли тулуб. Десь далі чути було розпучливий крик "mein Kind, mein Kind". Бути в цій підземній труні було неможливо і я кинувся за людьми на колію, шукаючи якогось виходу. Водно, від якоїсь бомби виник отвір, люди полізли в той кратер, а потім на поверхню. Ніхто не знав чи був "Ентварнунг", відбій. Все кругом горіло. З'явився якийсь грузовик, "Willkommen" — гукнув шофер і хто міг заліз в кузов, між ними і я. Далеко ми не проїхали, скрізь гори каміння, дим, вогонь. Шофер пробував різні виходи, а потім вискочив з кабіни і побіг, а за ним і його "пасажири". Я десь блукав безтямно годинами, аж поки не натрапив на якусь школу, де на дверях був великий напис "Hilfe", допомога. Всередині у великій залі стояли столи, за якими розглядали мапи міста і видавали *Bescheinigung*, посвідку, в якому стані та дільниці міста, де хтось жив. Як я назвав готель, здається *Excelsior*, на Ангальтербангофі, то одержав посвідку, що в результаті *Fliegerangriff* (повітряного налету), я є *total beschädigt*, тобто цілковито постраждавший. В тій же школі з такою посвідкою давали тарілку макаронного супу з м'ясом, пачку цигарок і легенький коц (одіяльце). Тут треба з подивом признати німецьку організованість, навіть в найбільш катастрофічних обставинах. Над вечір я дійшов до місця, де був мій готель. Лишилися з нього лише гори каміння. Не бачив я більше ні своїх знайомих акторів, ні своїх речей. За всяку ціну треба було тікати з Берліну. Я зрозумів, що в цій агонії міста врятуватись можна лише на периферії, подалі від великих міст. Гамбург, Дрезден, Франкфурт лежали в руїнах, а найбільше дісталось Берліну, хоч на початку Другої світової війни Герман Герінг, шеф *Luftwaffe*, публічно заявив, що жодна бомба не впаде на Berlin. Але Альберт Шпеер, міністер воєнної продукції, сказав, що "Авіація Америки і Англії зробила у війні нам більше шкоди, ніж Сталінград, відхід з Франції, чи армії противників". 90% індустрії було зруйновано. Військова німецька машина заскреготала і зупинилась.

(Закінчення на 3-ій стор. обкладинки.)

О. СЕРГІЄНКО

ВИЙШЛА ДРУКОМ КНИГА "ЗБІРНИК УРДП–УДРП"

Минулого року Українська Демократично–Республіканська Партія (УДРП), яка раніше називалася Українська Революційно–Демократична Партія (УРДП), відзначила 52 роки свого існування в діаспорі. Не дуже багато лишилося в живих осіб, що започаткували цей український демократичний рух, що об'єднав велику кількість громадян, вихідців зі східних та центральних земель України. Партію УРДП творили особи соборницьких поглядів, демократи, люди, які не боялися проголошувати непопулярні тоді думки та погляди й боронили їх. Час показав, що ці люди були праві. Політичне середовище УРДП та братні організації видали багато вартісних праць ще за часів Советського Союзу і тепер, коли Україна стала незалежною державою. Вони насвітлювали незavidну долю українського народу під московською окупацією й закликали до активного змагання за зміну життя, думання та створення незалежної української держави. Відразу після закінчення II–ої світової війни, українці зі східних областей України, які були частиною Радянського Союзу до 1939 року, підлягали примусовій репатріації на "родину", в Советський Союз, в Сибір, на Колиму чи Соловки.

Партія УРДП, створення якої великою мірою завдячується Іванові Багрянному, з самих початків стала в обороні всіх "східняків" перед чужими й своїми недругами, спершу на американській зоні Німеччини, а пізніше поширилася на англійську та французьку зони. Пізніше члени та прихильники УРДП виїхали до США, Канади, Бельгії, Франції, Англії, Австралії, Бразилії, Аргентини, Венесуелі та інших країн і там потворили свої Крайові комітети УРДП.

Ідея написання "Історії УРДП" з'явилася ще за життя Івана Багряного, який тоді очолював цю партію. Але щойно тепер, старанням Фондації ім. І. Багряного, у видавництві "Смолоскип" у Києві, вийшла велика книга в твердій оправі, яка має 852 сторінки друку, під назвою "Українська Революційно–Демократична Партія (УРДП–УДРП). Збірник матеріалів і документів". Матеріяли зібрав, упорядкував, підготував до друку та подбав про видання Олексій Коновал. Мовним редактором книги є Григорій Карпенко, який також зредагував велику книгу "Публіцистика" Івана Багряного, що вийшла в Україні минулого року. Кошти видання збірника покрити Осередок УРДП в Чикаго з фондів, що залишив у своєму заповіті

осередкові його член Микола Шаблій, який помер 7 липня 1993 року в Чикаго.

Збірник поділяється на 16 розділів. Перший розділ містить вступне слово та статті Григорія Костюка — першого генерального секретаря УРДП, І. Багряного та Івана Майстренка. В наступному розділі подаються інформації про одинадцять з'їздів, коли вони відбулися, де, хто мав доповідь і на яку тему, хто був вибраний до керівних органів та що було вирішено в резолюціях.

У розділі "Ідейне обличчя партії" поміщено статті Івана Багряного, Василя Гришка, Федора Гаєнка, Костя Гіммельрайха, Павла Маляра, Семена Підгайного та Михайла Воскобійника.

Окремий розділ присвячено генеральним секретарям та головам партії, в яким подано їхні біографічні дані та фотографії, а саме: Г. Костюк, І. Багрянний, Ф. Гаєнко, М. Степаненко, В. Гришко, М. Воскобійник та О. Коновал.

У розділі "Пресові органи УРДП і братніх організацій та їх редактори" йде мова про газети та журнали: "Українські вісті", "Український прометей", "Прометей", "Наш вік", "Нові дні", "Юнацька боротьба", "Наша боротьба", "Штурм", "Наші позиції", "Ми ще повернемося" та інші. Подані разом з фотографіями біографічні дані про таких редакторів: Віталія Бендера, Петра Волиняка, Анатолія Галана, Андрія Глиніна, Мар'яна Дального, Юрія Дивничча, Олександра Зозулю, Дмитра Кислицю, Сергія Козака, Анатолія Лисого, Павла Маляра, Юліяна Мовчана, Дмитра Нитченка, Андрія Ромашка, Вадима Сварога, Михайла Смика та Анатолія Юриняка.

Стараннями членів УРДП та їх прихильників, у 1950–их роках, спершу в США, а пізніше й в інших країнах, створено Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ), Демократичне Об'єднання Бувших Репресованих Українців з–під Советів (ДОБРУС), Союз Українців Жертв Російського Комуністичного Терору (СУЖЕРО), Легіон ім. Симона Петлюри, Товариство Одумівських Приятелів (ТОП), Фондацію ім. І. Багряного та інші організації. Вищезгаданим організаціям та організаціям таким, як Товариство Сприяння Українській Національній Раді та Конгрес Української Вільної Політичної Думки, в яких УРДП брало активну участь, присвячені окремі розділи.

Праці ОДУМ–у* та ТОП–у присвячено 32 сторінки, на яких багато фотографій мистецьких одиниць, з різних таборів, зустрічей та конферен-

цій.

У "Збірнику" багато дописів про діяльність крайових комітетів УРДП–УДРП в різних країнах та понад вісімдесят біографічних дописів про визначних працівників УРДП на різних континентах. Близько двохсот сторінок книги присвячено документації УРДП–УДРП, на яких поміщені програма партії, статут, деклярації, постанови, звернення, комунікати, угоди, протоколи, важливі листи та інші речі з діяльності цього демократичного руху впродовж більш як півстоліття. Більшість архівів Багряного та УРДП зберігається в архіві УВАН в Нью-Йорку, а велика частина в Державному Музеї–Архіві в Києві, а домовлення з тими установами про користування ними для дослідників подано в книзі. Для легкого користування книгою, вона закінчується розділом "Іменний покажчик".

"Збірник УРДП–УДРП" можна придбати за 30 американських доларів, висилаючи чек на адресу:

Bahriany Foundation, Inc.
811 S. Roosevelt Avenue
Arlington Heights, IL 60005 USA

*** "МОЛОДА УКРАЇНА"
— ЖУРНАЛ ОДУМ–у**

"Молода Україна" — журнал–місячник Об'єднання Демократичної Української Молоді (ОДУМ) розпочав виходити в Торонто (Канада) в листопаді 1951 р. як часопис ОДУМ–у Канади. Після двох чисел "МУ" стала журналом ОДУМ–у Канади і США. В червні 1952 р. "МУ" почала чергуватися: виходила раз в Канаді як канадське видання, другий раз у США — як американське. В Торонто журнал редагував Борис Олександрів, а в Нью-Йорку — Володимир Дубняк. У жовтні 1953 р. американське видання припинено, і від того часу "МУ" постійно виходить в Торонто.

"МУ" редагували: Борис Олександрів (1951–1955, 1957–1961), Володимир Дубняк (1952), Іван Пишкало (1962), Мар'ян Дальний (1955–1957, 1963–1964), Павло Степ (1964), Микола Гавриш (1965–1976), Вадим Вакуловський (1977), Леонід Ліщина (1977–1988), а з 1988 р. "МУ" редагують змінно Леонід Ліщина, Валентина Родак і Олександр Харченко. Адміністраторами "МУ" були Володимир Лисий, Петро Величко, Іван Дубилко, Василь Павлюк, Михайло Лебединський, Володимир Корженівський і Зіна Корець. До редколегії в різні роки входили: О. Смолянський, Ярослав Семотюк, Наталка Тусюк, Олег Валер, Леонід Павлюк, Василь Корець, Ярослав Білінський, Борис Бородчак, Петро Гурський, Юрій Мартинюк,

Євген Федоренко, Мар'ян Дальний, Леонід Ліщина, Павло Лимаренко, Вадим Вакуловський, Петро Родак, Михайло Лебединський, Олег Сандул, Олексій Коновал, Сергій Голубенко, Михайло Смик, Юрій Криволап, Олексій Пошиваник, Анатолій Лисий, Валентина Родак та Олександр Харченко.

"МУ" видала чи перевидала такі праці: "Україна сьогодні і ми" Василя Гришка (1954), "Любов до ближнього" Свирида Ломачки (Б. Олександрова) (1961), "Альманах–збірник ОДУМ–у" (1965), "Грань" Олеся Лупія (1969); в 1975 р. видала: "Правила виховання дитини" І. Гончаренка, "Стильові шукання Михайла Коцюбинського" Євгена Федоренка і "Цвіт папороті" М. Ситника, "Рух Опору і самооборона в Україні" (1977), зредагував Є. Федоренко. "МУ" поміщає сторінку юного ОДУМ–у, матеріяли на виховні та ідеологічні теми, матеріяли з української історії, географії, літератури, мистецтва й культури і передруки поезій та коротких оповідань чи нарисів українських молодих підрадянських поетів та письменників. Подає інформацію про життя в Україні та діаспорі, рецензії на книжки, що стосуються молоді, репортажі, хроніку філій ОДУМ–у, гумор та інше.

(*"Збірник УРДП–УДРП"*)

ВІТАЄМО

активного громадсько–політичного діяча, довголітнього чикагського одумівця й топівця та колишнього члена редакційної колегії журналу "Молода Україна",
голови УДРП

інж. Олексія Коновала
з його 65–річчям.

Бажаємо йому кріпкого здоров'я,
щастя й наснаги до праці, особливо
в журналістичній і видавничій ділянках.
На многі літа !

*Друзі–одумівці
та редколегія й адміністрація
журнала "Молода Україна".*

Дмитро НИТЧЕНКО

ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

(П. Ротач. Іван Котляревський у листуванні. 1994. 302 стор.)

Нещодавно вийшла з друку надзвичайно вартісна книжка не тільки листів І. Котляревського, а й тих листів, що писалися йому іншими відомими людьми, а також і тих, де згадувалося ім'я нашого першого клясика новітньої літератури.

Не дивно, що це солідне видання упорядкував саме Петро Ротач, що походить з Полтавщини, поет, науковець, дослідник творчості письменників Полтавщини, включно з авторами з діаспори. Активності й працьовитості Петра Ротача багато хто з письменників чи науковців може позаздрити. Майже щороку появляються друком його книжкові видання то про батька української музики Миколу Лисенка, то про видатного історика, публіциста й політика — Михайла Драгоманова, то про письменників Полтавщини "Колоски з літературної ниви", то збірник краєзнавчих студій "Біля гнізда соловейка".

Тож це видання новий цінний доробок, що вийшов з-під його працьовитих рук. Як бачимо з ґрунтовної передмови самого упорядника П. Ротача, перша публікація "З паперів І. П. Котляревського", яку написав і помістив В. Горленко у 1883 році в ж. "Киевская старина", охоплювала тільки кілька листів з архіву Котляревського, яким до того часу ніхто не цікавився. Та й сам архів зберігався в Петербурзі і тільки пізніше був повернутий до Полтави.

Ґрунтовнішу працю написав дослідник І. Павловський у 1908 році, згадуючи лише 9 листів Котляревського. У 20-их роках почали більше опрацьовувати той архів, але тоталітарна влада гальмувала цю роботу. Тільки в 50-их роках, коли в Полтаві почав працювати Літературно-меморіальний музей І. Котляревського, справа покращала. Тому в цьому найповнішому виданні маємо вже 29 листів Котляревського, 39 листів інших людей, що писали до нашого клясика, та ще 17 листів, де згадується ім'я письменника.

Як твердять дослідники, Котляревський мав велике листування, адже він низку років керував так званими "Богоугодними заведеннями", куди входили і школа для бідних дворян, і шпиталь тощо. Протягом трьох років Котляревський на доручення губернатора України та царя займався формуванням 5-го козацького полку, три роки тісно співпрацював з Полтавським театром, де на той час як артист працював приятель Шевченка — М. Щепкін. Все це змушувало провадити чи-

мале листування, але з листів урятувалося дуже мало.

З листів Котляревського збереглися, зокрема, листи до губернатора України — князя М. Репніна, який до письменника був дуже прихильний, до губернатора Полтавщини — Я. Лобанова-Ростовського, письменника І. Срезневського та до полтавських установ тощо. З листів та інших відомостей бачимо, що Котляревський ненавидів представників поліції, дивився на них, як на п'яниць і хабарників. Часто Котляревський бачив, як окремі пани-держиморди знущалися над своїми кріпаками і ставав на їх оборону. Одна багата поміщиця вимагала, щоб її кріпачку зіслали до Сибіру, бо вона може спалити їй маєток.

Із 39 листів, писаних до Котляревського, аж 13 належить князеві М. Репніну. Із інших бачимо, що про Котляревського згадували Євген Гребінка, Левко Боровиковський, учитель С. Стеблін-Камінський та інші. З усіх листів проглядає дуже шанобливе ставлення для Котляревського, навіть князь М. Репнін, що був військовим губернатором України, іноді закінчував свого листа словами: "Прийміть при цій нагоді запевнення в постійній і щирій моїй дружбі." Правда, про демократичні погляди князя було відомо, що він часто виступав в обороні козацьких прав та кріпаків, за що йому уряд закидав симпатії до "Малоросії". Звичайно, всі ці листи Котляревського та до нього писані російською мовою, і П. Ротач їх подає в оригіналі.

Ця книжка, як видно, наслідок довголітньої пильної праці. До кожного листа упорядник додав пояснення з деталями, що дослідникові чи й читачеві полегшує користування.

З листування бачимо повний образ письменника Івана Котляревського: його доброту, оборону покривджених кріпаків, ненависть до гнобителів, до окремих представників влади, до поліції. З другого боку, добре ставлення до дітей у школі, якою він опікувався, до робітників, до хворих.

Мав Котляревський пошану і серед населення, особливо серед тих, які знали його твори, бачили його п'єси. Навіть цар Павло І, побувши в Полтаві і побачивши "Наталку Полтавку", дав йому рангу майора і пожиттєву додаткову платню 500 карбованців щороку.

Підсумовуючи, треба підкреслити сумлінну працю дослідника й упорядника Петра Ротача, що допоміг донести до читача повніший образ нашого

незабутнього письменника, батька новітньої української літератури — Івана Котляревського.

У готуванні книжки до друку брала участь ціла група людей: рецензент — доктор філологічних наук Петро Загайко, науковий редактор Олесь Пошивайло, літературний редактор Надія Попсуенко, художник Ганна Грибан та інші.

Варто згадати, що автора, як "остарбайтера", доля закинула свого часу до Німеччини, а його родина під час розкуркулення була репресована.

Будучи в Німеччині, П. Ротач друкувався в ж. "Пробоем" та в ж. "Дозвілля". В 1947 році репатріювався і мав 40 років морального терору, але здобув вищу освіту, пізніше став лектором, викладав словесність у ВУЗ-і. Народжений в 1925 р. на хуторі Коленівщина, Роменського повіту на Полтавщині.

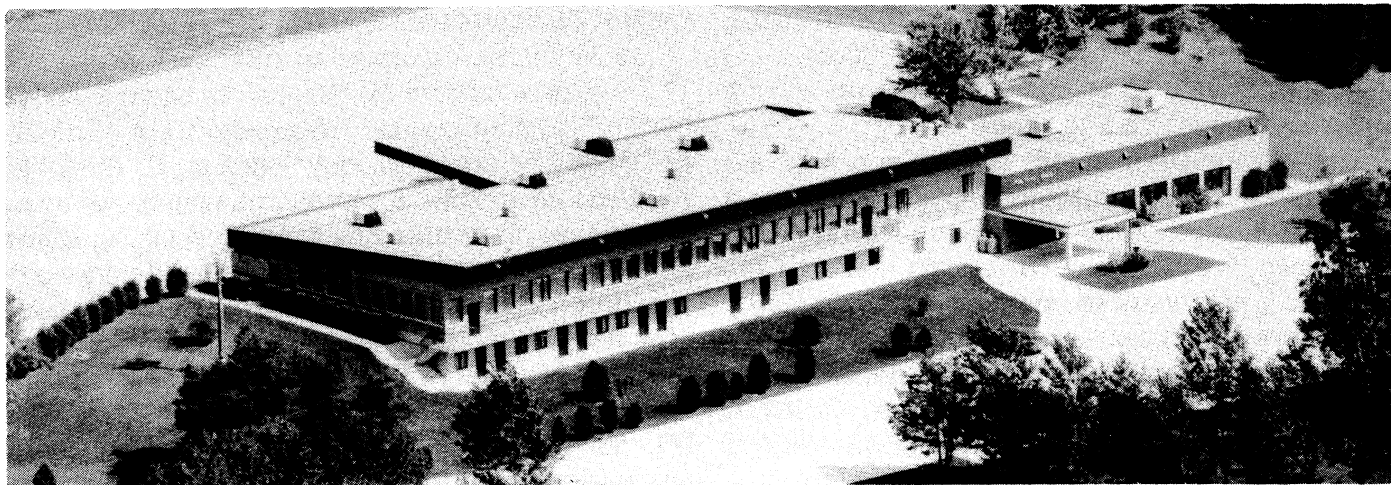
(З неопублікованих матеріалів ж. "Нові дні", Торонто, Канада.)

"UKRAINA" VACATION RESORT INC. "УКРАЇНА" ВІДПОЧИНКОВА ОСЕЛЯ

Resort: R. R. 1 (Gore Road), Dorchester, Ont., Canada N0L 1G0

Tel: (519) 659-2963

ЛІТНІ ТАБОРИ ОДУМ-у

Одумівська оселя "Україна"
Лондон, Онтаріо

Табір виховників — 25-го червня — 3-го липня

Табір малят — 28-го червня — 4-го липня

Відпочинковий табір — 5-го липня — 18-го липня

Спортовий табір — 19-го липня — 25-го липня

Кобзарський табір — 26-го липня — 8-го серпня

За дальшими інформаціями прошу звертатися до:

Віри Соколовської: (416) 239-4648

Олі Лисик: (905) 576-9055

Віри Петруші: (810) 756-5283

Миколи Жидовки: (519) 652-3043

Зустріч ОДУМ-у США й Канади

відбудеться

від 4-го до 7-го вересня 1998 р.
в Торонто, Канада.

Готель: **Strathcona Hotel**
(downtown Toronto)

Про додаткові інформації звертатись до

Наталки Семененко:
(416) 766-4720

Андрій КОКОТЮХА

"МАКДОНАЛЬДС" В УКРАЇНСЬКОМУ КЛІМАТИ

Черги до ОВІР-ів. Черги до посольств високорозвинутих в економічному та соціальному пляні країн. У недалекому минулому — черги за імпортованими товарами широкого вжитку, до першої піцерії, в кінотеатри на закордонне кіно, за іноземною книжкою в перекладі на зрозумілу нам мову. Недавнє сьогодні — черги до "Макдональдса". Хто крайній в інше життя?

"Макдональдс" — яскравий показник того, що конвейер шов-бізнесу продукує одноденки. Не суттєво, в якій галузі діє цей бізнес — у музиці, в образотворчому мистецтві, в політиці чи харчовій промисловості. "Макдональдс" для багатьох став символом Америки, він належить до джентельменського набору уявлень середньостатистичного громадянина колишнього СРСР про США. Тепер ще один клаптик омріяної Америки став доступним для українця. Не треба закордонних віз, Штати — ось вони! Велкам ту "Макдональдс"! І людина займає чергу, немов до мавзолею...

Як і слід було чекати, ажіотаж спав. Сюди ходять заради екзотики ті, хто ще не був. Це новітня столична мода — хоч би один раз ступити на незнайому, овіяну легендами (браво, шов-бізнес!) територію. Чоловіки водять сюди жінок. Не перекусити, ні, вони сприймають цей заклад як чергове екзотичне шов, атракціон, розважально-пізнавальну акцію. На шкалі цінностей мешканця Києва "Макдональдс" розташувався поряд із, скажімо, зоопарком, заїжджим парком з динозаврами, місцевим гідропарком, прощальним концертом Кобзона... От десять років тому на ВДНХ з шостої ранку стояла перманентна черга на виставку "Інформатика в житті США". Теж престижний захід, обминути який просто було правилом поганого тону, а там ще пакетики безкоштовно давали і кольорові буклети. Відчути себе за океаном хоч би на мить — ось мета відвідувача "Макдональдса". "Рестораном для всієї родини", як обіцяє реклама, він не став. Навряд чи є такі, хто вже кілька місяців регулярно, наче так і треба, ходить обідати до "Макдональдса", тим більше що лейбла "ресторан" теж приліплена завдяки тому ж шов-бізнесу. Уявлення про ресторан у наших людей, скажімо так, дещо інакші. Закусочна, забігайлівка, нехай кафе, але ресторанів, де в асортименті лише картопля та бутерброди (апетитно намальовані, як на кожній рекламі, і нічого особливого при ближчому розгляданні) у нас просто не буває. Отже, переважна більшість людей більш як один раз на

Оксана Родак-Луценко біля "Макдональдс" (метро станція Лук'янівська). Київ, 1996 р.

територію згаданого закладу не ступає.

Зате "Макдональдс" викликає в нашій людині дещо інший інтерес. Наприклад, його принципова безалькогольна орієнтація. Вже чуються історії про те, що наші "нові українці" стильності чи то стьобу заради обговорюють ідею влаштувати там якісь бенкети або презентації і змусити "їх" виставити на столи алькоголь. Або деякі діячі цілком серйозно плянують у використаних бляшаночках з-під "Кока-коли" приносити до "Макдональдса" спиртне — з принципу, нехай не втручаються в нашу ментальність. Про те, що масово забираються прапорці, серветки та інші дрібнички з фірмовим знаком — на пам'ять! — не варто навіть розводитися. В цьому нема нічого поганого, навпаки, це лиш підтверджує теорію, що до "Макдональдса" Україна скоро звикне і не звертатиме на нього уваги, адже на пам'ять щось беруть звідти, куди не збираються у найближчому майбутньому повертатися. Зверніть увагу — народу там уже помітно меншає і зовсім не через те, що багато персоналу запакованого у фірмові строї.

Несподіваний висновок: приклад "Макдональдса" яскраво свідчить, що все чуже, не наше, котре намагається пустити коріння на нашому ґрунті, ми перекроїмо на свій лад. Нехай з цього сміються, нехай для когось це — екзотика, але це — наш стиль життя, до якого ми звикли. Бо в Україні — свій шлях. Нам можуть давати поради, нас можуть вчити й соромити, але така вже вдача українця — перевіряти все самому, доходити самому до всього, і навіть інтуриста — Біг-Мака поставити на місце: "А в нас таки краще! Не нав'язуйся, і до тебе звикнемо". Гамбургер скуштували, заплативши майже п'ять доларів. О'кей, будемо його вдосконалювати. Відповідно до українських традицій.

"Смолоскип України", серпень 1997 р.

Василь МАРОЧКІН

ОСТАННЯ КАЧКА

Бувальщина

Василь Марочкін народився 1951 року в с. Крилів, Дубенського району на Рівениці. В 1974 р. закінчив історичний факультет Львівського університету ім. І. Франка, аспірантуру при Інституті історії Академії наук України в 1982 р., працював старшим науковим співробітником в академічних інститутах та викладав на історичному факультеті Київського університету. З 1995 р. живе в Канаді.

В. Марочкін автор монографії "Антифеодальний і визвольний рух на Україні в першій чверті XVII ст." (Київ, "Вища школа", 1989) і численних наукових публікацій з історії України XV-XVII ст. Недавно завершив працю над об'ємною монографією "Українське місто в XV-XVII ст.: звичаєво-правова атрибутика як історичне джерело", над якою працював вісім років. Він — автор двох поетичних збірок: "Жолудевий дощ", К., 1986 і "На кладці споминів", К., 1992.

Поезії В. Марочкіна поміщені в престижному виданні "Золотий годин. Українська поезія світу", К., 1991 р. Кілька поезій автора надруковані і в журналі "Молода Україна" (ч. 439, 1997 р.). Нині В. Марочкін працює над новою збіркою поезій і оповідань.

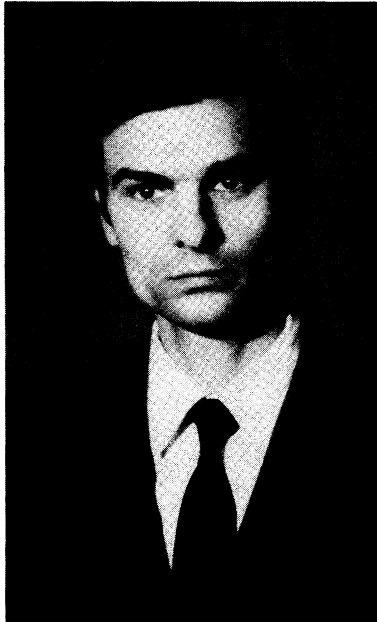
Читачам "М.У." пропонуємо декілька прозових творів Василя Марочкіна.

Сонце скотилося за гострі верхівки сосон і на очах почало сутеніти. Деревя зливалися в суцільну темно-зелену стіну і тільки хмари ще відгорали ватрою, і небо світлою плямою розлилося увсібіч. Але це не надовго... Сутеніє на очах.

Сиджу з дідом Кіндратом на поваленій бурєю сосні, спостерігаю прихід вечора в ліс.

Тихо. Тільки жолуді падають, наче постріли з іграшкової гвинтівки. Наблюкавшись плавнями, вирішили заночувати в лісі, щоб засвіт вийти на болото.

— Я на цьому болоті, ще за поляків полював, — починає розмову дід Кіндрат, бо нудиться від мовчанки. — В нашому містечку мав постій штаб їхнього прикордонного загону. Тож інспектори зі

Львова і Варшави часто навідувалися, бо кордон з "советами", як вони казали, їх дуже хвилював. А я лісником був у пана Гонсевського. І коли ці інспектори приїздили, то мені наказували організувати для них полювання. Я тобі скажу, то було полювання...

Десь у 37 чи 38 році приїхав дуже поважний генерал. Забігали польські офіцери... Щось довгенько він їм тлумачив і вчитував, а вкінці все ж спокусився легкою здобиччю. Дали мені розпорядження зібрати людей для заганки. Зійшлися здебільшого діти, жінки, хто з чим: відрами, дерев'яними колотушками, глиняними свистками... А офіцери вже розійшлися

по своїх квадратах, чекають...

Набили вони звіра різного і немало... Щось 3 чи 4 вепрі, кілька козуль, зайців без ліку, а ще тетеруків, глухарів, і навіть двох вовків. А бенкет влаштували, прямо скажу, царський. З генералом приїхали два поварі. Майстри високі. Перепало і мені, як то кажуть, з панського столу. Пригостив генерал. Все-таки, як чоловік хороший, то він всюди хороший...

Опівночі залізли на стіжок сіна, щоб трохи поспати. Пахло сіно, пахла осіння лісова ніч, небо дихало холодком. А в сіні тепло. Дід заснув відразу. А я не сплю. Хочу спостерігати ніч. Від заходу сонця до сходу. Вересневу лісову ніч.

Гуп, гуп, гуп, — падають жолуді. А-а-а!, — розітгне тишу крик нічного птаха. І знову тиша.

Від болотяних плес зрідка чути сплеск води. Викидається щука чи яка інша риба. Десь коло другої години між хмарами проглянув місяць.

І враз побачив, як лугом підтюпцем бігла лисиця. Пробіжить трохи, зупиниться, поведе головою, принюхається і знову біжить. Пробігла мимо стіжка метрів за тридцять. Спокійно, впевнено. Ось тобі й лисиця.

Між третьою і четвертою годинами хтось прудко промчав лісовою стежкою. Тук, тук, тук... — лунко відбивала ніч появу невідомого мені бігуна.

Хто б це?... — подумалось. Дика коза, заєць, чи, може, яка інша тварина?

Почало сіріти. Проснувся дід і здивувався дуже, коли довідався, що я не спав усю ніч.

— Ну й дивак ти, Григорію Павловичу, скажу тобі... — та й замовк, солодко позіхаючи.

Вузькою стежкою в очеретах йдемо до плес. І враз — бах! бах!, — хтось все-таки випередив нас і підняв чималенький табун крижнів. Летять на нас. Ось вибрав третього зліва від вожака. Бах! І дивлюсь куди падає птах. Ага, он біля тієї купини. Чудово. Бах! Та вже пізно. Качки далеко.

*Не стріляй у птаха на світанні,
Може то любов твоя остання...*

Чогось ні з того ні з сього приходять на ум слова відомої пісні і я починаю її мугикати.

Крижень був убитий наповал. Отож лежав коло купини на воді темнокоричневою грудкою, що не тонула.

А я теж вцілів! — почув радісний і збуджений голос діда Кіндрата! А трохи згодом, коли ми вибралися на тверде місце, старий, важко дихаючи, додав, — То моя остання качка. Я знаю... В тебе, ще все попереду, а мені вже пора... І зайшовся глухим старечим кашлем.

То була його остання качка.

ХВАЛА ТОБІ, СВІТЕ! ХВАЛА ВОРОТАМ

Добридень, вам, ворота! Ви першими стрічаєте мене з мандрівки...

Яких тільки воріт не було за моєї пам'яті на нашому обійсті. Кленові, березові, а здебільшого лозові, плетені. Прочиняю їх, звично, буденно.

Іноді півень всядеться на них, і наче господар, протяжно і гучно заявляє про себе співом.

Прочиняються, зачиняються ворота. Співає господар-півень в сьогоднішній день. Мо' почує той спів день прийдешній...

Ворота літ моїх прочинені широко.

БІЖИ, ХЛОПЧИКУ

Ходжу подвір'ям. Своїм і вже не своїм. Тут, в цій старій хаті, я народився, на цьому обійсті вперше ступив ногами.

Але давно вже не живу в селі.

— Гостюєш, Григоровичу, — стримить над тином пів-дядька Федорка. — Я саме йшов вулицею і тебе побачив..., — наче виправдовується.

— То добре, що побачив, Степановичу. Погано, коли б не озвався...

Погомоніли...

Оглядаю город. Вишні розрослися. Мої. Сам садив. Тонюсінькі саджанці з лісу приніс.

Хтось обрізав нижні гілки, щоб не затіняли

городину. А серце болить, болить... Не я, інший господарює в моєму саду.

Та ж сама межа довгим рівним шнурком простяглася аж до луку. Нею бігав купатися, ловити рибу.

— Дядьку Іване, скажете мамі, я на луг побіг..., — голос племінника вивів із задуми.

Біжи... Біжи, хлопчику. Бо настав твій час бігати цією межею, цим подвір'ям. Ти господар.

— Скажу, авжеж! — гукаю вслід, бо вже далеченько відбігло дитя. — Біжи...

ШМАТОЧОК ЛІТА

Мете віхола. Притрушує снігом скуту морозом землю.

Тремтить на межі під поривом вітру зів'яле стебло полину. Як згадка про літо.

Відламую сухе стебло, розтираю в долонях. Пахне літом.

Вже й вітер став не такий сердитий. І зимовий день повеселів наче...

Тремтить на межі зів'яле стебло полину. Береже в собі шматочок літа. До весни береже. До тепла.

Мете віхола. Притрушує снігом землю.

ХВАЛА ДІВЧИНІ

Дівчино, незнана і навіть небачена мною. Хвала тобі.

Я вдячний за погляд твоїх очей, за гнучкий стан твій, за довгу і розкішну косу...

Ти, як отой безтурботний метелик соняшного літнього дня... Ти квітка моєї весни. Ти радість моя і мука водночас...

Дівчино, навесні ти блукала в полях і шукала найрозкішніші дикі маки і волошки в букет для молодого літа, що ступало за тобою по п'ятах. Я не насмівився підійти...

Згодом тебе закутало у свій голубий плащ молоді небо і ти заплакала. То була перша літня злива...

В полудень літа ти ховалася у житах, наче мавка, яка незабаром втратить домівку. Всю ніч сумовито кричали перепели, а я вже нічим не міг зарадити.

Якось непомітно минуло наше з тобою літо... Осінній досвіток подарував тобі розкішну весільну сукню, але ти її не взяла...

Роман КОЛІСНИК

"ДЕВ'ЯНОСТО" !?

(Мовна репліка)

Пішов на доповідь націоналістичного провідника й чую: дев'яносто. Сяду подивитися на українську телевізійну програму й чую не один раз і не від одного: дев'яносто. Зустрінув свого товариша Михайла, теж націоналіста, котрий вже скільки-то разів побував в Україні (забув скільки) й чую: дев'яносто. І всі вони з Галичини родом. І всі вимовляють з притиском, немов хочуть тим доказати свою універсальну українськість.

Був я на доповіді професорки української мови з Київського університету й запитався її (приватно, бо на публічному виступі не відважився забирати слово у такій вагомій справі, як слово):

— Чому є в нашій мові п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят і нагло — сальто мортале: дев'яносто? (Признаюся, що я повинен би це питання поставити "назадгусь": чому ми не кажемо сімносто, вісімносто як говоримо дев'яносто? Але пропало.)

Вона подумала хвилинку, немов завагалася, як студент на екзамені, і відповіла ясно:

— Бо так є в російській мові.

Чому я є вболівальником "дев'ятдесят", як киянин своєї футбольної команди "Динамо"? (Правду сказавши, треба б бути послідовним і писати "дружини копаного м'яча" — та хай пропадає галицьке "лихо з розуму"! В англійському футболі чи німецькому фусбалі м'яч теж копають тільки ногами й відбивають головою.) То, коли почую "Дев'яносто" (хоч пиши цю цифру з великої літери), зараз нагадується мені спомин Галини С. Вона навчалась у середній школі в місті Будах під Харковом у 30-ті роки. Математику викладав Ігнат Шевчук. Діти, як то діти, знали граматичні закони своєї рідної мови з почутого суржика. Тому учитель Шевчук, будучи послідовним педагогом, не обмежувався до свого сухого предмета математики. Коли дитина відповідала на запитання: "Сем а сем є...", він негайно поправляв: "Не сем, а сім." — "Не восем, а вісім." І не забував додати: не дев'яносто, а дев'ятдесят."

Ніби маловажна справа? Як для кого! Того вчителя арештувала всемудра "народна" влада і він пропав без сліду, як мовознавці Олена Курило (що була єврейського походження), Григорій Голоскевич, що склав правописний словник української мови, який (словник) ця "всенародна" влада згодом проголосила націоналістично-буржуазним і багато тисяч інших українських діячів. І щойно тоді, під мудрим керівництвом найсвітлішого

батька всіх народів, українська культура досягла "незбагнених" висот розвитку.

І сьогодні публічно почути навіть від націоналістичних провідників "дев'яносто", мені насуваються, мов привиди, оті українські діячі.

Статті професорів Р. Сербина й Я. Харчуна про "шовкову русифікацію" української діаспори, ввведену українцями з незалежної Української держави, виглядає, мало хто читав, а ще менше "мовознавців" їх запам'ятало, а діаспорці сприймають цю інтрузію як би так мало бути. Що ж, шовкова русифікація не починається і не кінчається на "дев'яносто", бо нелогічність багатьох "шовкових" правил правопису, а ще більше вимови, годі вчислити. Але це мале слово є своєрідним національним симптомом. І "дев'яносто" прийдеться часто чути ще повних три роки — ми живемо щойно в тисяча дев'ятсот "дев'яносто" сьомому році.

Для певности заглянув до словника Голоскевича. І знайшов там "дев'яносто" поруч "дев'ятдесят". Однак, оте "дев'яносто" не врятувало життя Голоскевичу...

Так, у часи Б. Грінченка "дев'яносто" в українській мові не було. Але з пошани до покійного Григорія Голоскевича і його "Правописного словника", ми не виправляємо "дев'яносто" на "дев'ятдесят", коли автори воліють писати "дев'яносто". Коли ж мова про логічність та послідовність у граматичних правилах, то чи не краще було б писати не тільки дев'ятдесят, але й двадесят, тридесят, чотиридесят? — Ред.

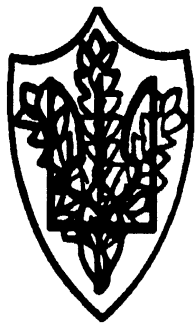
(Передрук з неопублікованих матеріалів ж. "Нові дні", Торонто, Канада.)

РІДНА МОВА

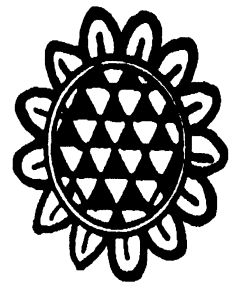
*Ви не стрінете ніде,
Ні в одній країні,
Те, що діється тепер
В нас, на Україні.
Німець мовить німецькою,
Француз по-французьки,
Тільки наші українці
Говорять "по-руські".
Ба, не скаже росіянин —
(Здалека чи зблизька),
Що якась там інша мова
Краща, ніж російська.
А у нас, на Україні,
(Тільки вдумайтесь
у зміст!)*

*Дід і прадід — українці,
Він — російський
шовініст.
— Нам байдуже, —
такі кажуть,
Щоб мови й не стало,
Аби було в магазинах
Подешевше сало.
Україна в занепаді,
Й не буде здорова,
Коли нашим українцям
Чужа рідна мова.*

Володимир ПОЛЩАР,
пенсіонер, м. Полтава

СТОРІНКА ЮНОГО ОДУМУ

Леонід ПОЛТАВА

ПІСЕНЬКА ПРО МАТУСЮ

*Є в нас свято чудове,
Наче радісний спів —
Славне свято любови
До усіх матерів.*

*А до тебе — найбільше,
Рідна мамо моя,
Бо ти — найрідніша
І найдорожчя.*

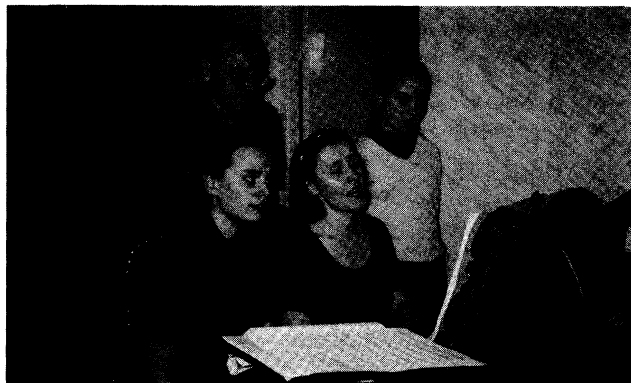
*Ти мене колисала:
— Люлі, люлі, дитя —
Ти до школи послала,
Повела у життя;*

*Ти дала мені мову —
Ніжний спів солов'я, —
Бо ти — найрідніша
І найдорожчя !*

*Ти навчила нас жити
І вказала мету:
Україну любити,
Мов зорю золоту ! —*

*Нерозлучна навіки,
Рідна мамо моя, —
Бо ти — найрідніша
І найдорожчя !*

СПІВАЙТЕ РАЗОМ З НАМИ !

У квартирі любителів українського мистецтва Марії і Василя Пилипчуків — Уляна з Британської Колумбії (перша зліва) та Ірина з Києва. (Київ, березень 1997 р.)

Уляна — доня Марії і Петра Дяконів, внучка Федора і Надії Бойко. Всі вони — читачі і прихильники журналу "Молода Україна".

Василь ЩУРАТ

ХРИСТОС ВОСКРЕС !

*Б'є сонечко в віконечко,
вістить: Христос воскрес !
І жайворон зо всіх сторін
лящить: Христос воскрес !
Цвіт в пахощах на radoщах
цвіте: Христос воскрес !
І дзвонить дзвін, мов навздогін
гуде: Христос воскрес !
Та й б'ються в склад у молодят
серця: Христос воскрес !
Гроби ж в одвіт на той привіт:
воістину воскрес !*

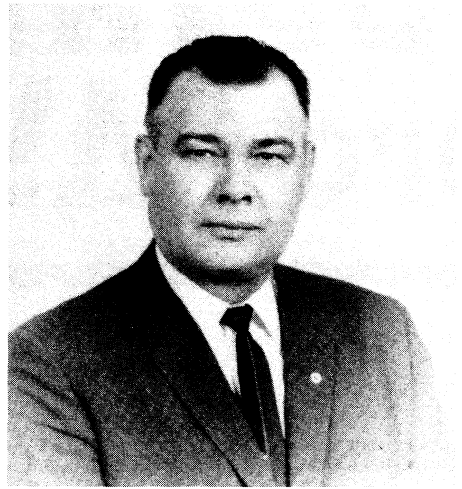
СВ. П. КАСЯН ЛІЩИНА

Народився св. п. **Касян Ліщина** 28 грудня 1907 р. в родині Митрофана і Ганни (Стеблини) Ліщини в селі Ганнівка, 15 км на південь від Жовтих Вод на Криворіжжі. В родині було 11 дітей. Батько походив з козацького роду.

У 1921 р. більшовики розстріляли найстаршого брата Феодосія за те, що служив у армії Петлюри, а в 1929 р. батька розкуркулили і все майно забрали до колгоспу. Батька і матір з чотирма дітьми: Касяном, Іваном, Павлом і 12-тирічною Марією вивезли у ліс близько Вологди. Батько там і помер.

У 1930 р. св. п. К. Ліщина, після трьох спроб, втік із заслання в Україну, в місто Краматорськ. Тут він знайшов працю і познайомився з Феодосією Петренко. Восени 1931 р. вони одружились. НКВД постійно переслідувало Касяна і всіх членів родини, навіть тих, кого на північ в ГУЛАГ не вислали, бо вони вже жили окремо. Кілька разів св. п. Касяна арештовували, а в 1937 р. вислали на Далький Схід, у Хабаровський край. Звідти теж вдалось вирватись. Дружина Феодосія сміливо і вміло боронила його. Як арештовували Касяна і брата Павла, що жив з ними, вона йшла до НКВД клопотала, щоб їх звільнили.

У вересні 1943 р. К. Ліщина з дружиною та братом Андрієм і його родиною залишають рідні землі і їдуть возами на Захід. Після того, як проїхали 1,500 км, у серпні 1944 року німці в Словаччині забрали коней, а їх разом з іншими повезли товарним потягом на рабську працю в Німеччину. Там Касян з Феодосією працювали до кінця II-ої світової війни, тобто до травня 1945 р., коли американці визволили їх від німців. Брат Андрій з дружи-

ною і старшим сином теж працювали на цій фабриці.

Опісля три роки жив в таборі Ді-Пі для переміщених осіб біля Мюнхена. Працював у гаражі американських вояків.

У 1949 році Касян з Феодосією переїжджають до США. Спочатку в штат Пенсільванію, а через рік їдуть до Чикаго. Тут покійний прожив до кінця свого трудолюбивого життя.

У 1984 р. св. п. К. Ліщина свідчив представникам Сенатської комісії США про Великий Голод, пляново створений більшовиками в Україні у 1932–1933 роках.

Від нас відійшов добрий чоловік, вірний син Української Православної Церкви, український патріот і прекрасна людина. В Німеччині і США він допомагав будувати нові церкви, жертвував на церковні цілі. Читав і підтримував українську пресу. Любив співати. В Німеччині і в Чикаго брав участь у театральних виставах.

Покійний залишив у глибокому смутку дружину Феодосію, з якою прожив 66 років. Коли недуга скувала Касяна, Феодосія доглядала його з материнською любов'ю.

Залишив братову Віру Ліщину, племінників-хрищеників Леоніда і Едварда Ліщинів з їх

родинами та племінницю-хрищеницю Зіну Ліщину-Екзекієлс з родиною. Залишив племінниць Ліду Ісак і Юлю Бабенко та племінника Василя Ісака з їх родинами в Україні. Залишив внуків, правнуків, ближчу і дальшу родину та приятелів і знайомих в Америці і в Україні.

Помер К. Ліщина в лікарні, в присутності дружини, 12 січня 1998 р., проживши 90 років. Панахиду у похоронному заведенні "Гюмс" 16 січня відправив о. Микола Боднарчук, співав хор, диригент — Тарас Руденко. Біографічний нарис про св. п. Касяна подав автор некролога.

У суботу, 17 січня, тіло покійного було перевезене до церкви св. Андрія в Блумінгдейл, близько Чикаго. Тут о. Микола довершив похоронні відправи. Співав хор під диригентурою Андрія Карасійчука.

Похований св. п. Касян Ліщина на українському цвинтарі біля церкви св. Андрія. Над гробом молитву сказав о. Микола, а прощальне слово — Л. Ліщина.

Після поховання відбулась тризна, на якій подяку від дружини св. п. Касяна було висловлено: о. Миколі за молитви і добрі слова про покійного; Івану Деркачеві за співчуття від громади св. Андрія; хоріві, диригентам, всім тим, хто прислав вінки, хто висловив співчуття, хто склав пожертви, і всім, хто в скорботний час допоміг дружині відпровадити в останню дорогу чоловіка. Окрему подяку було висловлено Олі Петрів за допомогу родині тоді, як св. п. Касян ще був при здоров'ї, і тоді, коли він захворів.

Хай американська земля буде св. п. Касяну Ліщині легкою, а пам'ять про нього хай буде завжди між нами.

Леонід ЛІЩИНА.

ЖИТТЯ В ГРИМІ Й БЕЗ
(Закінчення зі стор. 22-ої.)

Я намагався різними правдами і неправдами пробитися на південь, в напрямку Австрії, і мені випала доля зупинитись в Баварії біля міста Інгольштадт. Просто, при перевірці документів в поїзді, довідавшись, що ми, кілька артистів, шукаємо свою групу, нас висадили на невеликій станції Нойбург, а звідти Zugfuhrer направив нас до бургомістра селища Karlshuld, що було поблизу. А той призначив нам якийсь старий барак, дав лопати в

руки і приєднав до робочої групи Platz-kommando, що копала якісь рови на маленькому аеродромі Lichtenau. На тому аеродромі літаків не було, крім кількох старих, розбитих, і західні союзники туди не збиралися сідати, бо той аеродром був стратегічно безвартісний, все ж ми перекопували посадочну смугу. Коли здалеку чули загрозливе гудіння в небі і бачили, як англо-американські літаки летіли на Мюнхен понад наші голови, ми тоді кидали працю, бігли в поле і лягали, де хто міг, чуючи далекі вибухи та спостерігаючи падаючі в диму літаки.

На пресовий фонд "Молодої України"

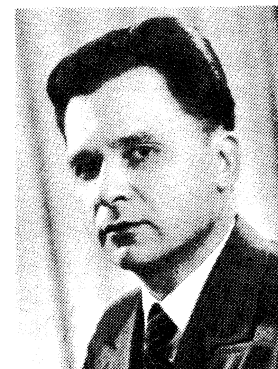
Юрій Жижела, Торонто, Онт.	\$10.00	Трохим Остапчук	20.00
Валентина Родак, Торонто, Онт. (в пам'ять Ірини Федак на музей ім. Г. Хоткевича в Харкові)	25.00	Агнеса і Юрій Старостенки	20.00
Олександр Скоп, Сан Дієго, США (на передплату читачам з України)	50.00	Марія і Григорій Романенки	25.00
Параскевія Кумпан, Торонто, Онт. (у св. п. чоловіка Тимофія)	100.00	Марія і Павло Божики	30.00
Дирекція одумівської оселі "Україна", Лондон, Онт. (голова Микола Співак)	2,000.00	Анастасія і Михайло Пейко	50.00
* **		Петро Юрчак (у пам'ять дружини Галини) (Суму 245 дол. передала В. Родак.)	50.00
На видання поезій Інаса Омелянченка зложили:		Приєднали нових передплатників:	
Олена і Сергій Бубало	10.00	Валентина Родак, Торонто, Онт.	3
Добр. Олена Славченко	20.00	Леонід Ліщина, Торонто, Онт.	2
Микола Балдецький	20.00	Юхим Мисько, Горнбі, Онт.	1
		Жертводавцям і прихильникам "Молодої України" щира подяка.	

Редакція та адміністрація "М. У."

СВ. П. ТИМОФІЙ КУМΠΑ

У третю сумну річницю нашого найдорожчого мужа, тата, діда й прадіда, св. п. **Тимофія Кумпана**, який відійшов у Вічність 7-го травня 1995 року, складаємо \$100.00 на пресовий фонд журналу "Молода Україна", як нев'янучий вінок на його могилу. Вічна йому пам'ять.

Дружина Параскевія Кумпан.

ВИПРАВЛЕННЯ ПОМИЛОК

З приводу смерті св. п. Касяна Ліщини висловлюємо наші щирі співчуття редакторів ж. "Молода Україна" Леонідові Ліщині та його родині.

Вічна пам'ять покійному Касянові Ліщині !

Редакція й адміністрація.

Просимо читачів виправити помилки, які з'явилися в попередньому числі (440) ж. "М. У.", а саме: на стор. 6-ій (2-а колонка) після вірша "Де тепер ти?" І. Омелянченка має бути Лондон, Англія, а на стор. 20-ій (5-ий і 6-ий рядок) у статті "Смертні й безсмертні" має бути Петро Карпенко-Криниця. У шановного О. Гай-Головка просимо вибачення.

Редакція ж. "М. У."

If not delivered please return to:
Box 40, Postal Station "M"
TORONTO, ONT., CANADA
M6S 4T2

ТАНЦЮВАЛЬНИЙ АНСАМБЛЬ "ВЕСНЯНКА" З НАГОДИ СВОГО 40-ЛІТТЯ

всіх щиро запрошує на концерт
із виступом молодечої капелі бандуристів ім. Г. Китастого

— 31 травня 1998 р. о 2-ій год. пообід —

*Central Technical School Auditorium
725 Bathurst Street, Toronto
(на розі вулиць Harbord & Lippincott)*

Квитки можна набути:
в книгарнях "Вест Арка" та "Арка Квін",
при дверях в день концерту та
від членів ансамблю "Веснянки"

Квитки вступу:
дорослі — \$15.00
студенти та пенсіонери — \$10.00